HISTORIA
MARTYRUM
ANGLIÆ

HISTORIA ALIQVOT NOSTRI SAECVLI Martyrum cum pia, tum lectu iucunda, nunquám antehac typis excusa.

SAPIENTIÆ 5.

Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati uitam illorum æstimabamus insaniam: & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.

Anno

M. D. L.

Jos. alb. widmanstadij.

Typographus Lectori S. P. D.

NOuorum nostræ ætatis martyrum quorundam uitam sanctam, mortemq́ preciosam ac memorabilem, hucusq; penè sub modio latitantem, hac de causa super candelabrum ponere uisum est, ut omnibus qui in domo Dei sunt, tam insignis ac splendida ueræ Euangelicæ fidei lucerna, suo fulgore præluceat, neq; ignorantibus modo ueritatis monstret uiam, sed etiam torpentibus diuinæ charitatis, quæ semper magna operatur, teste Gregorio magno, & sine qua fides mortua est, stimulum & feruorem addat, uti à somno desidiæ ac negligentiæ excitati, abijciant opera tenebrarum, & induantur arma lucis: lapsi item iam resurgant, uacillantes confirmentur, & omnes deniq; in fide Orthodoxa sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ, extra quam nemini dabitur salus, fortiter perseuerent. Quod quidem rectè poterunt, si martyrũ istorum, & uitæ sanctimoniã, & fidei constantiã ad mortem usq; imitandam susceperint, memores illius dicti Euangelici: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum: Et qui perseuerauerit usque ad finem, hic saluus erit.

VENERANDO IN CHRISTO PATRI, SVMMAQVE PIETATE AC DOCTRINA VIRO,

Theodorico Loher à Stratis, Carthusiæ Aulæ Mariæ, in Buxia uico Sueuiæ prope Memmingen Priori, necnon Visitatori Prouinciæ Alemaniæ inferioris eiusdem ordinis meritissimo, Vitus à Dulken, Prior domus montis diui Michaëlis iuxta Moguntiã, ordinis Carthusiensis, & Guilielmus à Sittart, dictæ domus Procurator, concordes & humiles in Christo fratres, S.P.D.

Vamquàm statim à tempore gratiæ, quo filius Dei Iesus Christus, creator & redemptor noster, Euangelica sua luce uniuersum mundum illustrauit, ut omnis qui crederet in ipsum, mortem non perhorresceret, sed uitam haberet sempiternam, tanta repente extitit Martyrum multitudo, exuberãte nimirum uirtutis ac fidei copia, ut eorum numerus esset innumerabilis, testante Apocalypsi & dicente: Post hæc uidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omni gente, & ex omni tribu, & populo & lingua, stantes in conspectu throni & agni, & erant amicti stolis albis, & palmæ fuerunt in manibus eorum, & magno clamore dicebant: Salus Deo nostro

noſtro, ſedenti ſuper thronum & agno, &c. Tamen paulo poſt, cum iam primus ille primitiuæ Eccleſiæ feruor paulatim elangueſcere inciperet, animiq́ Chriſtianorũ ad uitia, q̃ ad uirtutes penè proniores ferrerent, martyria ſimul rareſcere cœperẽ, licet paſsim alioqui & preſertim in cœnobijs multi extiterint ſancti patres, qui obedientiȩ, caſtimoniæ, patientiȩ, humilitatis & deuotionis, non pœnitenda ediderint exempla, Quo admirabiliores meritò cenſendi ſunt hij Carthuſiani, quorꝫ nos hiſtoriã ſyncera intentione publicari curauimus, qui in ipſo mundi iam ſeneſcẽtis occaſu, quo omnia uitia ſtant in prȩcipiti: adeo, ut nequeãt uel ulterius progredi, uel altius conſcendere, animis tam obſtinatis, tantaq́ mentis ui & flagrantia in Catholica fide & Orthodoxa noſtra religione perſtitere, quamlibet interim frementibus carne, mundo & Diabolo, ut primæuis illis martyribus non modò pares, ſed tanto habeantur iure ſuperiores, quanto fuerunt tempore poſteriores. Illi enim ſuperiores tum immolati fuere Chriſto, cum nemo ferè difficile uel arduum putaret, martyrem fieri, propter innumerabilem eorum, qui quotidie tanq̃ oues occiſionis ad lanienam trahebantur, multitudinem.

At hij nostri cum paucissimis alijs, quorum præcipui fuere nulla unq̃ obliuione obliterandi, D. Ioannes Phischerus, Episcopus Roffensis, & Thomas Morus, hoc nostro corruptissimo sęculo, quo penè prodigij instar sit, pro Christo mori, eandem quam illi in opprobrijs patien tiam, in uultu hilaritatem et in uoce constantiam retinuere pariter ac præstitere, idque in ipso flagrantissimo acerbissimorum suppliciorum cruciatu. De diuo Laurentio legitur, quòd cum cor porali laboraret incendio, amor diuinus naturalem restinxerit ardorem, & quamuis Tyrannus fomenta adderet, ligna subijceret, incendia augeret, ipse tamẽ has flammas prę fidei ardore non senserit. Charitas eñ Christi flammã ignis superabat, & internus ignis multo ardebat uehementius, q̃ externus, nec uisceribus sensit urẽtia tormenta, qui sensu interiore refocillantia Paradysi possidebat refrigeria. Ipse ergo in tor mẽtis gaudebat, Tyranno insultabat, & ad perficienda supplicia blandissimis uerbis inuitabat ultrò. Ecce, inquiens ad Decium, Carbones isti tui sunt mihi loco refrigerij. Et iterum. Assatum est mihi latus alterum, uersa & manduca. Item diuus Vincentius raptus, tractus, flagellatus,

latus, ac iamiã cruci suffigendus, moras carnificũ increpauit, ac Deciano dicenti. Vbi nunc miser cernis corpus tuũ, respõdit: Infœlix, has ego epulas semper optaui. Et Tiburtius, cũ iussus per carbones uiuos nudis plantis incederet, inquit. Videor equidẽ mihi per florẽtia roseta obambulare, in nomine Domini nostri Iesu Christi. Quid dicemus de uirginibus martyribus, ac cũ de alijs innumeris, tum de diua Agatha et beata Catharina, quarꝫ illa cum à iudice Quintiano interrogaret, quare cum à cruentis spiculatoribus duceretur, glorians et exultans ad carcerẽ accederet. Quia (inquit) ibi quos semper optaui, cœlestes inueniã thesauros, quos neꝗ ęrugo atteret, neꝗ tinea unq̃ sit consumptura. Hęc uero ad Maxentium Imperatorem sic ait. Adhibe quęcunꝗ uel humana crudelitas, uel Tyrannica diritas fingere potest tormenta. Nam ego carnem et sanguinem meũ Christo sponso meo iam diu offerre desidero, sicuti ille quondam Deo patri sese pro me uictimã prębere non recusauit. Non minor utiꝗ uirtus & constantia fuit, horum nostrorũ martyrum Carthusianorum, licet uergente mundi uespere, ac omnibus mortalium actis unoquodam impetu in peius quotidie proruentibus. Aestum,

frigus,

frigus, famem, sitim, nuditatem, carceris squalorem patientissime pertulere; cumq́ʒ ad suppliciũ duxisset carnifex, et quod dictu est horrendũ, uiua adhuc & palpitãtia corda pectoribus raptim euulsa in eorꝝ ora conijceret, simulq́ʒ exprobraret, suam erga regem inobedientiam & infidelitatem. Nostra, unanimiter inquiunt, illic sunt corda, ubi est thesaurus noster Iesus Christus, & fidem obedientiamque nostram ab illo supremo omnium rege iam audimus in cœlis commendari, qui et ipse iamiam incipit capitibus nostris imponere coronas de lapidibus preciosis. Hæc tu regi tuo renunciato, ut & is per eiusdem misericordiam aliquando conuersus, diuina gratia non excludatur, quam nos illi, ut uerè fideles subditi, pijs semper uotis sumus comprecati. O inconcussa fidei rupes, ô uerè consolidata fidei petra, quæ tam horrendis supplicijs, tantaq́ʒ cruciatuum diritate non potuerit quicquam commoueri, sed perstiterit ubique firma, fixa, immota et inuicta, idq́ʒ in ipso mundi senio, inq́ʒ summa humani generis licentia, ignauia, uęcordia & mollicie, in ipso deniq́ʒ extremo totius effusi Tartari furore. Quum igitur Maiores nostri accurata diligentia superiorum Martyrum historias monu-

monumentis literarum commendauerint, ut eæ certis festiuis diebus populo Christiano propositæ, incitamento sint, ad similia in afflictionibus perferenda, paremque fortitudinem & perseuerantiam in aduersis certaminibus adhibendam. Nihil enim est aliud uniuersa Christiani hominis uita, q̃ militia super terram. Iuxta illud Chrysostomi: Tu Christiane delicatus es miles, si putas te sine pugna uincere, sine certamine triumphare, exerce uires fortiter, dimica atrociter, in prælio isto concerta, consydera pactum, quod spopondisti: conditionem, quam accepisti: militiam, cui nomen dedisti, hoc pacto cuncti pugnant, hac conditione uniuersi uicere Christiani, &c. Haud abs re & nos quoq; uidebamur facturi, si prçsentes hos nostri sçculi & ordinis martyres, pari pietate ac industria descriptos, curaremus in publicum uenire, ac candidis animis per Typographorum operam immortalitati consecrari, præsertim cum hij eo nobis maiori debeant esse hortamento ad eundem calicem, si ita Deo placuerit, bibendum, quo et ętate propiores, & propter eundem ordinem eandemq; uitæ regulam nobis fuere coniunctiores.

Porrò autem uobis Reuerende Pater, ob id

potissimum præsentem hanc historiam transmittendã, uestroq́ nomini peculiariter nuncupandam duximus, ut quemadmodum hactenus & uitæ instituto & periculis sustinendis, proximè ad istorum sanctorum Martyrum imitationem accessistis, ita et in posterum ipsorum exemplo ad perseuerandum, quaq́ cœpistis uia, intrepidè pergendum & ad cursum alacriter consummandum animemini, incitemini et corroboremini. Non defuit antehac animus uester martyrio, sed potius animo uestro martyrium defuit, qui pro Christi charitate ac nostræ religionis zelo, innumerabiles in hunc usq́ diem peregrinationes, labores, molestias & uitæ discrimina sustinuistis, dum primum Hildesemensi Carthusia excedere iussi, ac mox à Reuerendo totius ordinis patre & capitulo generali commissione legitime accepta, nullum diem intermisistis, nullamquè uobis requiem concessistis, quin in diuersis Carthusijs ab Apostatis passim ablata repeteretis, dirura repararetis, deprauata reformaretis, omniaq́ tandem in pristinam & Catholicam Orthodoxorum patrum integritatem reuocaretis, qua in palæstra, dum fœliciter, aspirante cœlesti fauore, luctamini, quantam odij molem,

quan-

quantamq́ʒ huius mundi magnatum & potentum inuidiam sustinueritis, hac præsertim turbulentissima tempestate, facile est cuiuis non imprudenti per sese æstimare. Cæterum, quemadmodũ uos istis uestris laboribus, nisi ab ipso sufficiente omnis boni remuneratore Deo, condignã mercedem nunq̃ accipietis: ita currentibus uobis calcar addere, & pro uirili allaborare, ut in salutari isto opere ad finẽ usqʒ perduretis, nullã, sicuti planè nobis persuademus, apud uos uticʒ in reprehensionẽ unq̃ incurret. Quinimò præsentẽ hanc nostræ erga Reuerendam uestrã paternitatẽ obseruantiæ significationẽ, tanto speramus uobis futurã gratiorem, quanto Carthusianorum istorũ Martyrum historia, propter eundem (sicuti iam aliquoties dictum est) ordinẽ eandemq́ʒ uitæ regulã, planeq́ʒ contemporaneã nobis pasſionẽ, efficacius, uiuidius, & expresſius potest uos in magnanimis & diuinis istis uestris operibus confirmare & corroborare, adiutore patre cœlesti, qui ut similiter perficere non dedignetur, quod in uobis, tanq̃ singulari ad hoc delecto organo incœpit, per Dominũ nostrum Iesum Christũ indesinenter obsecramus. E dicta nostra domo ad Moguntiã sita, Anno Dominicæ incarnationis, 1550, Mense Iulio.

VENERABILI
BVS ET RELIGIOSIS VIRIS

ac Dominis, Vito à Dulken Priori, & Guilielmo à Sittart Procuratori Carthusię Moguntinæ, suis in Christo colendis Patribus, Cyprianus Vomelius à Stapert, LL. Doctor, S.

Constituunt alij speciosa toreumata Diuis,
Dum precio grandi marmor eburq; parāt.
Votiuas alij ponunt de more tabellas,
Quas rude miretur uulgus in æde sacra.
Est quoq; qui statuas auro gemmisq; decoret,
Ingenij cupiens ædere signa pij.
Ast hæc cuncta loco tantum spectantur in uno,
Quoq; minus prosunt, hoc minus illa probem.
Vos ô Vite Prior facitis præclarius ergo,
Atq; domus curam tu Guilielme gerens:
Qui studio unanimi & syncera mente, piorum
Aeditis in lucem facta stupenda Patrum,
Vt iam cognosci possint, cerniq; legiq;,
Quâ Sol Oceani flammiger ambit aquas,

Vtq;

Vtque haec Christicolas doceant exempla per orbem,
Vulnera pro Domino ferre Crucemque suo.
Hanc operam uestram laudare uiriliter ausim,
Atque alijs multis praeposuisse uelim.
Haec uestros animos intentio sancta decebat,
Haec exercitij cura beata fuit.
Qui uelit, aspiret grandes ad opes & honores,
Haec sit uestra quies, uester hic esto labor.
Cumque sacris hymnis precibusque Deoque uacatis,
Nostra, precor, uestri pars quota sit meriti.

TABVLA AFFIXA Ad SEpulchrum Thomæ Mori.

Vita Thomæ Mori.

THomas Morus vrbe Londinensi, familia non celebri, sed honesta natus, in literis utcunque uersatus, quum & causas aliquot annos iuuenis egisset in foro, & in urbe sua pro Shyreno ius dixisset, ab inuictissimo Rege Henrico Octauo (cui uni Regum omniũ gloria prius inaudita contigit, ut fidei defensor, qualẽ et gladio se et calamo uere prçstitit, merito uocaretur) adscitus in Aulam est, delectusq; in Consilium, & creatus Eques, Proquæstor primum, post Cancellarius Lancastriæ, tandem Angliæ, miro Principis fauore factus est. Sed interim in publico Regni Senatu lectus est Orator populi.

Tunstallus.

Prçterea Legatus Regis nonnunquam fuit, aliâs alibi. Postremo uero Cameraci, comes & collega iunctus principi legationis Cuthberto Tunstallo, tum Londinensi, mox Dunelmensi Episcopo. Quo uiro uix habet Orbis hodie quicquam eruditius, prudentius, melius. Ibi inter summos Orbis Christiani Monarchas rursus refecta fœdera, redditamq; mundo diu desideratam pacem, & lætissimus uidit, & legatus interfuit, quam superi pacem firment, faxint-

que

que perennem. In hoc officiorum uel honorum cursu, quum ita uersaretur, ut neque Princeps Optimus operam eius improbaret, neque Nobilibus esset inuisus, nec iniucundus populo, furibus autem, homicidis, hæreticisquè molestus. Pater eius tandem, Ioannes Morus Eques, & in eum Iudicum ordinem à Principe cooptatus, qui Regius confessus uocatur, homo ciuilis, suauis, innocens, mitis, misericors, æquus & integer, annis quidem grauis, sed corpore plus quàm pro ætate uiuido. Postquam eò productam sibi uitam uidit, ut filium uideret Angliæ Cancellarium, satis in terra iam se moratum ratus, libens emigrauit in cœlum. At filius defuncto patre (cui quàm diu super erat comparatus, & iuuenis uocari consueuerat, & ipse quoque sibi uidebatur) amissum iam patrem requirens, & editos ex se liberos quatuor ac nepotes undecim respiciens, apud animum suum cœpit persenescere. Auxit hunc adfectum animi subsequuta statim, uelut adpetentis senij signum, pectoris ualetudo deterior. Itaque mortalium harum rerum satur, quam rem à puero penè semper optauerat, ut ultimos aliquot uitæ suæ annos obtineret liberos, quibus huius uitæ nego-

Qualis in Magistratu fuit Morus.

Pater Mori.

Philosophia Mori.

negotijs paulatim se subducens, futurę posſit im-
mortalitatē meditari, &c. Tandem Anno Mile-
ſimo quingenteſimo triceſimo quinto, ſexto
Nonas Iulij, ob defenſionem Iuſtitiæ ca-
pite truncatus, fœliciter migrare me-
ruit ad Chriſtum. De quo in-
fra latius folio 3. B.

Bernardus ad Carthuſianos fratres de monte Dei.

Nolite timere puſillus grex, ait Dominus: ſed omnino confidite, quia complacuit Deo Patri, dare uobis regnum. Videte fratres mei uocationem ueſtram. Altiſsima enim eſt profeſsio ueſtra: cœlos tranſit, par angelis eſt, angelicæ ſimilis puritati.

Quicquid habes meriti, præuentrix gratia donat,
Nil Deus in nobis præter ſua dona coronat.
Tendimus huc omnes, metā properamus ad unam,
Triſtia damnatis, ſunt gaudia plena beatis.
Dignior eſt ſceptro, & regni diademate uirtus,
Poſt obitum æterna manet ſequiturq; ſepultos.

De

DE CAPTIVITATE ET MARTYRIO D. IOannis Phischeri, Episcopi Roffensis, propter secundas nuptias Regis, & constitutionem schismaticam.

REuerendus Pater D. Ioannes, Episcopus Roffensis, dum per pastoralem curam apud oues sibi cõmissas residens, custodiret uigilias noctis supra gregem suum, tum uitę sanctimonia atque austeritate, tum administrandis Sacramentis, tum asiduitate docendi uoce simul & scriptis, denique mira liberalitate in egenos, benignitate in studiosos multis annis uerũ agebat Episcopum. Hic ergo quasi stella matutina in medio nebulę, & quasi luna plena in diebus nostris, & quasi sol refulgens, sic effulsit in templo Dei, errantiumque tenebras suę sanctitatis et eruditiõis splendore discusit. Verum talis ac tantus uir, qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, dum urgente conscientia, primum quidem secundis nuptijs, quas Rex (repu-

diata & superstite D. Catharina prima uxore sua) cum quadam Anna superducta, Anno Domini M. D. XXXIIII. celebrare constituerat, tum uerbis tum scriptis contradiceret: Deinde nouæ constitutioni totius Concilij seu Parlamenti regij (quæ Regem ipsum supremū post Christum, tam in spiritualibus quàm temporalibus, regni caput, sub pœna corporum & rerum, ab omnibus suscipiendum & tenendum, & omnem aliam extra regnum Ecclesiasticam potestatem abnegandam, schismatica temeritate mandauerat) sese Dei solius & ueritatis intuitu, constanter opponeret, per satellites publica potestate apprehensus, & in arce seu turri Londoniensi multis diebus captiuus detentus est. Hinc XV. Kalendas Iulij, Anno XXXV. productus, & ad curiam prope West monasterium frequenti satellitum armatorum stipatu, perductus est, partim nauigio, partim equo, ob corpusculi debilitatem, quam præter ętatem auxerat carceris incommoditas, licet ipse ualetudinem suam ieiunijs & uigilijs, studijs & laboribus ac lachrymis, uehementer aggrauasset. Ille uero, tametsi non ignoraret eius cognitionis exitum, nihil tamen perturbatus est, sed placito ac

prope

prope etiam ad hilaritatem uultu composito, ad tribunal euocantibus paruit. Cumque super obiectis articulis interrogaretur, iuxta D. Thomę Mori, & aliorum qui sequuntur martyrum responsa, in sequentibus fusius expressa, per omnia Catholicè respondit, adeo, ut mirarentur aduersarij conformitatem responsorum, nescientes unum ueritatis spiritum, unam per omnes eloqui ueritatem. Quapropter iuxta morem eius regionis, per duodecim uiros, ad pronunciandum de eo (num morte dignus esset, qui constitutioni Parlamenti obstitisset) delectos, fœdo & terribili mortis genere damnatus est, simul atque Regi uisum esset. Hoc adiectum creditur, si forte spe ueniæ posset à sententia deduci, supplicio territus Carthusianorum, qui paulò ante, suspensi, euiscerati, & membratim diuisi fuere. Quod autem mitiore pòst pœna affectus est Roffensis, quam minabatur iudicum sententia, in causa fuisse putatur, quòd metuerint, ne senex & exhausto corpusculo, si per uiã tam longam rheda traháue tractus fuisset, ut alij, sponte expiraret. Igitur noster Roffensis accepta tam horrendæ mortis sententia, quum satellitibus stipatus reduceretur in arcem, ut ad ostium uentum est, uersus ad satel-

lites hilari placidoq́ꝫ uultu: Plurimam (inquit) boni uiri, uobis habeo gratiam, pro officio quo me euntem & redeuntem deduxistis. Dixisses hominem ex hilari suauiq́ꝫ redire conuiuio, adeo & color erat iucundior, & ipse toto corporis gestu, quatenus per grauitatem licuit, lętitiam quandam prę se ferebat, ut nemini non esset perspicuum, sanctissimum uirum, ceu iam portui uicinum, toto pectore ad illam beatam tranquillitatem aspirare. Nec diu dilata est mors. Ad decimum Calen. Iulij productus in planiciem, quã Angli uulgo dicunt turris collem, uultu non solum constanti, uerum etiam alacri, paucis allocutus est populum. Primum Regi Regnoq́ꝫ bene precatus est. Mox ardenti magis quàm prolixa oratione seipsum, Dei misericordiæ commendauit: si nulq́ꝫ procumbens in genua, gracili & exhausta ceruice securim accepit. Neque enim apud Anglos carnifices gladio ceruicem incidunt, sed damnato in truncum ad id apparatum inclinanti, securi caput amputant. Quanto cum animi dolore uiderint hoc spectaculũ, quibus religio pietasq́ꝫ cordi est, & qui Christi spiritum in pastore operantem experti fuerant, facile quiuis ex se poterit æstimare.

Fertur

Fertur quidem, quum Episcopi Roffensis caput esset in ponte Londoniensi de more expositum, non solum non emarcuisse, uerum etiam magis effloruisse, uiuoq́ꝫ factum similius. Ea res seu fama, quum uulgo increbuisset, sublatum est atqꝫ abditum. At ueriti ne idem eueniret in capite Thomæ Mori, priusquam exponeretur, aqua feruenti decoctum est, quo plus haberet horroris. Heu quomodo morit̃ iustus, & nemo percipit corde: Heu quomodo sanctus Doctor Ecclesię, pręco Dei, propugnator fidei, uerus pastor, dans animam pro ouibus suis, tanquam fur & latro propter uilissimam adulteram, pro suis sceleribus postmodum ultimo supplicio, ab ipso Rege affectam, diutissimo carceri mancipatur, & propter unitatem fidei & Ecclesiæ tuendam, turpi mortis genere necatur, dum Christum & eius sermones erubescere coram hominibus recusat. Ioan. 10.

¶ *De D. Thomæ Mori captiuitate, bonorum confiscatione, & ultimo supplicio, propter confeßionem ueritatis.*

Homas Morus non ita pridem regni Britannici Cancellarius (qui hanc sęuam tempestatem uenturam tum prȩsentiens, ne cogeretur innocentibus inferre, quod in se ipso iam perpessus est) officium Cancellariæ, quod proxima post Regem dignitas est, sponte resignauit. Cumq; secundis Regis nuptijs ex solo Dei timore contradiceret, bonis suis omnibus priuatus, & perpetuo carceri addictus est. Anno autem Domini M. D. XXXV. Calendis Iulij, ex arce Londoniensi, eductus ac Magistratui & iudicibus à Rege ordinatis præsentatus fuit. Ibat reus baculo innixus, tam longam uiam, corpore graui infirmitate in carcere debilitato, nihil tamen perturbationis uultu præ se ferens. Primum recitati sunt articuli criminum, quæ illi obijciebantur. Mox Cancellarius, qui Moro successit, ac Dux Nortfordij, hunc in modum reum allocuti sunt. Vides More te quidem ex hac parte in Regiam maiestatem grauiter deliquisse, nihilominus tantum de ipsius clementia & benignitate confidimus, si pœnitere uolueris, tuamque hanc temerariam opinionem, cui pertinacissime adhæsisti, in melius commutare, te

delicti

delicti remiſsionē facile conſecuturum. Quibus Morus, Magnifici uiri, uobis (inquit) gratiam habeo, de ueſtra erga me beneuolentia. Verum illud ſolum Deum optimum maximum oro, ut ipſius ope adiutus, in hac mea recta opinione uſque ad mortem perſeuerare ualeam. Quantum autem ad accuſationes, quibus oneror, attinet, uereor ne uel ingenium, uel memoria, uel uerba ad explicationem ſufficiant, cum non ſolum impediat articulorum prolixitas & magnitudo, uerum etiam diuturna in carcere detentio, necnon ægritudo debilitaſque corporis, qua nunc ſum affectus. Tum iuſſu Magiſtratus allata eſt ſella, qua cum reſediſſet, hunc in modum ſermonem proſecutus eſt.

Quantum ad priorem partem accuſationis pertinet, quæ habet. Me, quo magis animi mei contra Regem maleuolentiam oſtenderem, in contentione de ſecundo eius matrimonio, perpetuo obſtetiſſe ſereniſsimæ eius Maieſtati, nihil aliud habeo reſpondere, niſi quod iam antea dixi, id urgente conſcientia me feciſſe. Non enim uolebam nec debebam Principem meum celare ueritatem. Quod niſi feciſſem, præſertim in re tanti momenti,

undependebat & Principis honor & regni tran quillitas, tum uere fuissem quod nunc obijcitur, maleuolus, perfidus & proditor. Ob hoc delictum (si modo delictum dici debet) grauissimas dedi pœnas, exutus omnibus facultatibus meis, illisque fisco addictis, ac perpetuo carceri adiudicatus, in quo iam menses quindecim totos fui detentus. Sed his omissis, tantum ad ea respondebo, quæ sunt huius negocij præcipua. Dicitis me pœnam commeruisse, quam infligit constitutio seu statutum, in proximo Procerum conuentu, me in carcere agente, factũ, quasi malitioso ac perfido animo, proditoriè detraxerim Regiæ maiestati, famam, honorem, ac dignitatem, quę illi per dictam constitutionem consensu omnium erant tributa, uidelicet quòd ibi Rex declaratur sub Iesu Christo supremum caput Ecclesiæ Anglicanæ. Atque ante omnia quòd mihi obijcitis, me nihil uoluisse respondere Secretario Regis ac uenerabili maiestatis illius Concilio, quando me interrogabat, quæ nam esset mea de illo decreto sententia. Respondi me iam mundo mortuum esse, nec istiusmodi negocijs amplius sollicitari, sed tantum meditari in passione Domini nostri Iesu Christi. Ad quod iam clare

clare respondeo, uobis ob huiusmodi meum silentium me morti adiudicare non licere. Quoniam neque uestrum decretum, neque ullæ leges mundi possunt quenquam ob silentium addicere morti, sed tantum ob dictum uel perpetratum facinus. De occultis enim solus iudicat Deus. Tum regius Procurator suscipiens sermonem, Huiusmodi (inquit) silentium certum aliquod indicium erat & obscura significatio, malignæ alicuius cogitationis contra ipsum decretum, propterea, q̄ omnis subditus syncerus & fidelis Regi, si de dicto decreto interrogetur, tenetur citra omnem dissimulationem respondere, Regium edictum esse bonum, iustum ac sanctum. Tum Morus. At si (inquit) uerum est, quod ius commune habet: Qui tacet consentire uidetur, meum istud silentium plus approbauit uestrum decretum q̄ infirmauit. Iam quòd dicis omnem fidelem subditum obligari, ut respondeat Regium edictum esse bonum, si interrogetur. Respondeo bonæ fidei subditum magis obligatum esse Deo, conscientiæ & animæ suæ, quàm ulli alij rei in hoc mundo, maxime si talis conscientia, qualis est mea, nihil offendiculi, nihil seditionis pariat domino suo. Nam illud

pro certo uobis affirmo, quòd nulli mortalium hac in re detexerim conſcientiam meam.

Venio nunc ad ſecundum accuſationis caput, quo arguor contra dictam conſtitutionem ſeu decretum ueſtrum machinatus fuiſſe, eo quòd ad Roffenſem ſcripſerim octo paria epiſtolarũ, quibus illum animarim aduerſus iſtud edictum. Equidem uehementer optarim eas epiſtolas hic proferri. Sed quoniam ſicut uos dicitis, per Epiſcopum exuſtæ ſunt, ipſe uobis ultro illarum argumenta commemorabo. In quibuſdam tractabantur res familiares, ſicut noſtra uetus conſuetudo & amicitia poſtulabat. Vna ex illis reſponſum ad ipſius epiſtolam habebat, qua ſcire deſiderabat, quo nam modo reſpondiſſem in carcere, cum prior examinarer ſuper dicto decreto. Cui reſpondi me meam conſcientiam exoneraſſe, & rationem eſſe ſecutum: idque ut ipſe ſimiliter ageret, admonebam. Hæc fuit, ita ſit mihi Deus propitius, mearum literarum ſententia. Harum igitur cauſa non poſſum per ueſtrum decretum ſiue edictum addici morti.

Quod uero ad tertium articulum attinet, qui continet me cum à Senatu examinarer, reſpondiſſe

disse, uestrum decretum simile esse gladio ancipi, ut qui obtemperaret, periclitaretur de salute animæ, qui auersaretur, amitteret uitam, ac eadem respondisse Episcopum Roffensem, sicut dicitis: Ex quo appareat hæc inter nos de composito agi, utroque eodem modo respondente. Ad hæc respondeo, me non simpliciter, sed sub conditione esse locutum, Videlicet si esset aliquod statutum simile gladio ancipiti, quo nam modo quisquam hominum sibi posset cauere, ne alterutram aciem incurrat? Porro quid responderit Episcopus Roffensis, ignoro, & fieri potest, ut eodem modo responderit. Si illius oratio cum mea congruebat, id nequaquam accidit ex conspiratione, sed potius ex ingeniorum ac doctrinæ similitudine. Breuiter illud pro certo habetote, me nunquam malitiose quicquam locutum contra uestrum decretum. Interim tamen fieri potuit, ut multa ad concitandum mihi odium apud Regiam Maiestatem deprauate sint perlata.

Post hæc uocati sunt per ministrum publicum duodecim uiri, iuxta gentis illius consuetudinem, quibus traditi sunt articuli, ut super illis

consultarent ac iudicarent, an Morus malitiose contra decretum peccauisset. Qui cùm per horæ quartam partem secessissent, reuersi sunt ad Principes & Iudices delegatos, ac pronunciarunt Gylthi, hoc est, condemnandus aut dignus est morte. Mox Cancellarius pronunciauit sententiam iuxta formulam memorati decreti.

His ita peractis, Thomas Morus sic orsus est loqui. Quando (inquit) morti sum adiudicatus (rectene an secus, nouit Deus) ad exonerandam meam conscientiam, libere uobis de uestro decreto dicam quod sentio. Primum illud dico, me septem annis intendisse animum studiumq; meum in istam causam. Verum hactenus in nullo doctorum ab Ecclesia probatorum reperi scriptum, quod Laicus, aut ut uocant secularis, possit esse caput status spiritualis aut Ecclesiastici. Hic Cancellarius interrumpens Mori sermonem, Domine More (inquit) ita ne tu uis haberi sapientior meliorisque conscientiæ omnibus Episcopis, tota nobilitate, toto deniq; regno? Ad quæ Morus, Domine (inquit) Cancellarie, pro uno Episcopo, quem habes tuæ opinionis, mihi sunt facile centum, idq; ex illorum numero, qui inter diuos relati sunt: & pro unico uestro Con-

cilio

cilio (quod quale sit, Deus nouit) pro me habeo omnia Concilia generalia, annis ab hinc mille celebrata: et pro uno regno, habeo Franciam, cęteraq́ꝫ Christiani orbis regna oīa. Hic dux Nortfordij interpellans, Nunc (inquit) More perspicue liquet tua maleuolentia. Ad quæ Morus, Vt hæc loquar (inquit) non incitat maleuolentia, sed cogit necessitas, ad exonerandam conscientiam meã, teste Deo, qui solus scrutatur corda hominũ. Pręterea hoc quoqꝫ addo, uestrum decretum perperam esse factum, quoniam ex professo iurastis, nihil unquam facere contra Ecclesiam, quæ per uniuersam ditionem Christianam unica est, integra & indiuidua. Neque uos soli ullam habetis authoritatem, citra aliorum Christianorũ consensum, condendi legem, aut instituendi Concilium aduersus unionem & concordiam Christianitatis. Sed non ignoro, cur me morti adiudicaueritis, uidelicet ob id, ꝙ nunquam uoluerim assentire in negocio noui matrimonij Regis. Sed tamen mihi magna spes est in bonitate diuina, quod quemadmodum sanctus Paulus legitur persecutus fuisse diuum Stephanũ, qui tamen iam unanimes agunt in coelo, sic nos qui discordes sumus in hoc mundo, in fu- Rom. 8

turo ſæculo pariter ſumus concordes, & perfecta charitate unanimes. Hac ſpe fretus, precor Deum, ut uos ſeruet unà cum Rege, eique dare dignetur bonos conſultores.

Cum uero iam peracto iudicio, Morus in carcerem reduceretur, priuſquam ad turrim eſſet peruentum, una filiarum, eius nomine Margareta, per mediam ſatellitum turbam ruens, flagrans immodico deſiderio patris, nulla habita ratione ſui, nec loci publici, nec circumſtantium, uix tandem ad patrem perrupit, ibiq; collum eius amplexa, miſerando fletu ſuum extremum dolorem eſt teſtata. Cumque illum aliquandiu arctiſsime conſtringeret, dolore uiam omnem uocis præcludente, pater permiſſu ſatellitum, eam hoc modo conſolatus eſt. Margareta eſto animo forti, nec te excrucies amplius. Ita uiſum eſt Deo. Iam pridem noſti ſecreta cordis mei. Inde patre decem aut duodecim paſsibus abducto, rurſus accurrit ad amplexum patris. Ibi Morus nullis emiſsis lachrymis, nulla uultus perturbatione, hoc tantum dixit. Vale, & Deum pro ſalute animæ meæ deprecare. Hic apud ſe quiſque reputet, quàm

quàm ualido pietatis mucrone transfixum sit cor Mori.

Inde septimo die Iulij, fuit capite truncatus, in magno campo, qui est ante Regiam: Ac pauca priusquam obtruncaretur, loquebatur. Tantummodo rogans circumstantem multitudinem, ut pro eo orarent in hac uita. Ipse uicissim in alia uita intercederet pro illis. Præterea illos ardentissime hortabatur, ut Deum pro Rege suo deprecarentur, quatenus illi dare uelit rectum consilium & mentem bonam. Palam protestans se mori eius fidelem ministrum, in primis tamen Dei omnipotentis.

¶ De D. Reginaldi Theologi Martyrio, responsis, & sententia mortis propter fidem Ecclesiæ.

Nno M. D. XXXV. die quinta decima mensis Aprilis, in aula maiori de Vuestmunster, Principes & domini Angliæ, cæterique Iudices congregati, statuerunt quorundam religiosorum & sæcularium audire responsionem, qui nonnulla contra Regiam maiestatem dixisse, scripsisséue accusati, eorundem haberent redde-

re rationem. Itaque inter hos primo Doctor quidam Theologię, uir angelico uultu omnibus gratiosus, & spiritu Dei plenus, ex Abbatia dicta Syon, Londonij ordinis S. Brigittæ, interrogatus est per D. Cancellarium in hac forma. Cur soli (inquit) uos præsumptuosi uultis persistere in opinione uestra, quæ sententiæ datæ per Parlamentum, hoc est, per tam grandes dominos & Episcopos, omnesque ferè uniuersi regni proceres, contraria est? Ad quod idem Doctor respondit. Decreueram quidem imitaturus Dominum nostrum Iesum Christum, dum in iudicio coram Herode statueretur, nihil respondere: Verum quoniam me urgetis ad finem, quo tam meæ quàm hic astantium conscientijs satisfaciam, dico quod nostra opinio, si de testimonijs uerorumquè suffragijs agi posset, instructior copijs esset, atque testimonijs multo copiosior, quàm uestra. Siquidem pro quibusdam, quos tu ex unius regni Parlamento adducis, totum ego habeo mecum orbem Christianorum, exceptis adhuc his, qui sunt de hoc regno, non dicam omnes de regno, quoniam minor pars pro uobis est. Et dato, quod maior pars regni insectaretur opinionem meam, tamen

men id non fieret ex ſententia, ſed per externam duntaxat ſimulationem: idque metu amittendarum dignitatum ac honorum, aut ſpe fauoris regij ſibi conciliandi. Super quo articulo, quantotius illi mandatum eſt per Secretarium regis, ſub pœna incurrendi rigorem legis, quatenus manifeſtaret, qui nam illi eſſent, de quibus loqueretur. Ad quod reſpondit omnes eſſe bonos huius regni. Et continuans ſuum primum propoſitum dixit. Quantum ad teſtimonia ſpectat defunctorum Patrum, ego pro mea parte habeo Concilia generalia, omnes paſtores & doctores Eccleſiæ, qui fuerunt à mille quingentis annis, ſingulariter uero ſanctos, Hieronymũ, Ambroſium, Auguſtinum, Gregorium. Et certus ſum, quòd poſtquam ſereniſsima maieſtas huius rei cognouerit ueritatem, erit ſupra modum offenſa quibuſdam Epiſcopis, qui hoc illi conſilium dederunt. Poſt hęc mandabatur ei, ne ultra loqueretur, ſed ſolum reſponderet ad hoc, quod cauſam grauare uidebatur, qua uidelicet ratione ipſe per grandem malitiam, contra authoritatem Regis intra regnum multis diſſuadere non ueretur, ne opinioni Regiæ maieſtatis & Parlamenti conſentirent. Tum ille, Ego (inquit) ue-

bis reſpondeo primum, Si ſtarem in Iudicio coram Deo, manifeſtum fieret, nunquam me contra Regem, nec contra quamcunque aliam perſonam, per malitiam declaraſſe meam opinionem homini cuicunq; uiuenti, ſed quibus reſiſtere nō potui, ad exonerandum meam propriám conſcientiam, id commiſi in confeſsione. Verum eſt, me uehementer fuiſſe contriſtatum, poſtquam ſereniſsimam Maieſtatem in tanto deprehenderam errore, ſed nunquam inde locutus ſum aliter quàm dixi. Et ſi tunc non declaraſſem meam ſententiam, ego iam declararem: quoniam in hac parte obligatus ſum Deo, & conſcientiæ meæ, & in talibus iure non poſſum offendere Principem meum, nec quemuis alium. Hinc illico impoſitum ei fuit ſilentium. Verum ille, Poſtquam non uultis (inquit) quòd amplius loquar, ſecundum legem ueſtram me iudicate. Inde cùm audiſſet à duodecim uiris ad hoc delectis, ſe condemnari reum mortis, dixit cum magna conſtantia, Hoc eſt iudicium mundi. Deinde ſupplicauit Iudicibus, ut darent ſibi ſpatium duorum aut trium dierum uitæ, ad præparandum conſcientiam ſuam, qua mori poſsit, quomodo religioſum & bonum decet Chriſtianū. Cui re-

ſponſum

ſponſum eſt, in ſola bonitate conſiſtere Regis, ſi uelit illi hoc præſtare, & id amplius in Iudicum non eſſe poteſtate. Ad quod ille, Credo (inquit) uidere bona Domini in terra uiuentium.

De crudeli mactatione diuerſorum, pro ueritatis teſtimonio.

PRior Londonienſis Carthuſiæ acceſsit Eleemoſynarium Regis & doctorem Latmet, & alium quendam Doctorem, dicens pro releuatione conſcientiæ ſuæ uelle dicere tria. Primum, uiſo quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus dedit ſuis Vicarijs ſpiritualem poteſtatem per ſua uerba Euangelica: Et tibi dabo claues regni cœlorum, & nullus unq̃ doctorũ hęc uerba alteri dicta eſſe aſſeuerauit, pręterq̃ ſancto Petro ſoli, quę quidẽ poteſtas inde ad alios deriuatã Apoſtolos, et conſequenter ad Papam & Epiſcopos. Quo ergo modo poſſent illa uerba intelligi de Rege homine Laico et ſęculari, ꝙ ipſe ſit ſupremum caput, & primas Eccleſię Anglicanæ? Secretarius aũt Regis audiẽs uerba hęc, dixit. Tu ergo uis facere Regem presbyterũ, mandans ne amplius loqueretur. Poſt a per duodecim uiros pronunciata eſt

 ſententia

ſententia mortis,& executioni mandata, quarta die Maij anno xxxv. in huncmodum. Primum quatuor religioſi,quorum unus erat Doctor prę dictus,& unus ſolus presbyter ſæcularis (quoniam alter iunior accepit gratiam) tracti ſunt ex magna turri Londonienſi, per ciuitatem uſque ad locum iuſtitiæ, diſtantem à ciuitate per unum miliare francicum, ubique ſine aliqua reuerentia ordinis, aut habitus ſacerdotalis uel religionis, ſine degradatione,& in proprijs ueſtimentis appenſi ſunt patibulo,per groſſam quandam chordam,ne ſtrangularentur. Indeq; ſtatim depoſiti ſunt adhuc uiui. Deinde abſciſsis primum uerendis, & in ignem coniectis, extraxit eis ſpiculator corda eorum, quæ transfixit, & igne quoque cremauit. Inde abciſsis capitibus, corpora ſunt quadripartita, quæ poſtea poſita ſunt ſuper portas & loca publica dictæ ciuitatis. Et licet ad terrorem ſequentium, poſterior ſemper uiderit trucidationem præcedentium, priuſquam mortem ipſe exciperet, teſtor tamen multo tempore non uiſos,qui tanta ut hi conſtantia,perſeuerantes uſque in finem, mortem excepiſſent. Nam quomodo in animo non ſunt à uia ueritatis mutati, ita nec in uultu pallor, nec in uerbis trepida-

tio

tio, nec in aliquo geſtu corporis timor apparuit mortis. Spiritu nanque ueritatis roborati, pro qua ad mortis ibant agonem, alacres perinde ac olim tuti & ſani fuerant, remanſerunt. Rogabant autē Principes & aſtantes omnes perſeueranter bene uiuere, Regi fideliter ſeruire, eidem in omnibus, præter ea quæ contra uoluntatem Dei & Eccleſiæ ſunt, obedire.

Proteſtabantur quoque nunquam ſe fuiſſe Regi inobedientes, niſi in rebus quæ repugnabant ſancto Euangelio & Eccleſię Catholicæ, atque ideo recipere ſe mortem non ſolum patienter, ſed & perlibenter. Addebant præterea, agnoſcentes magnam à Deo ſeſe aſſequutos gratiam, quòd pro ueritate eis dediſſet mori, & pro aſſertione huius Euangelicæ & Catholicæ doctrinæ, uidelicet Regem non eſſe ſupremum in ſpiritualibus primatem caputq́ Eccleſiæ Anglicanæ.

Cæterum, qui hęc uidimus, aut legimus ſiue audimus, gratias agamus Deo, qui ſpiritu induit fortitudinis atque zelo charitatis multos ſibi amicos, qui in Anglia pro ueritatis teſtimonio ſanguinem ſuum fuderunt. Cuiuſmodi ſunt Epiſcopus Roffenſis, Thomas Morus, Carthu-

ſienſes multi, aliorumque ordinum conſtantes omnes, quorum capita membráue poſt mortem ſtipitibus affixa, prædicant nobis, quam fidem quámue charitatẽ ad Chriſtum & Eccleſiam, debeamus habere uſque in mortem, hocque à ſe factum ſuo nobis exemplo commonſtrant. Cecidit enim illis in gloriã multo maiorem ſic patibulis & ſtipitibus eſſe affixos, quàm cum auro gemmiſque ſepultos. Ab omnibus enim tranſeuntibus eorum conſtantia diſcitur, prædicatur, atque in mundum traducitur: quo cæteri quoque diſcant, homines adhuc in mundo ſupereſſe, qui non timent eos, qui corpus poſſunt occidere, ſed eum potius, qui poteſtatem habet & corpus & animam mittere in gehennam.

¶ Paßio XVIII. Carthuſianorum in regno Angliæ: Qui pro eo quód ſchiſmati adhærere, & ab unitate Eccleſiæ Catholicæ ſegregare nolebant ſemetipſos, crudeliter martyrizati ſunt. Præfatio.

Euerendo Patri D. Ioanni Priori maioris Carthuſiæ, totius ordinis noſtri Primati digniſsimo, Frater Mauritius Channey Anglus, mona

chali

chali nomine indignus, reuerentiam & obedientiam offert promptissimã. Postquam omnipotenti Deo placuit, somnum dare dilectis patribus & professis domus olim dedicatæ in honorem Annunciationis beatissimæ matris Dei, dulcissimæ uirginis Mariæ, ordinis nostri Carthusiensis, iuxta ciuitatem Londoniarũ, in Prouincia Angliæ, ut requiescant à laboribus suis, Reuerende Pater, de eorum uigilia & somno paternitatem uestram certiorem reddere operæprecium existimaui. Nam ex quo altare illud sacrilegum erectum est in Bethel, ut ultra non ascenderemus Hierusalem, ne conuerteremur ad Dominum, nullus ex cognatione nostra de eorum obitu uobis quicquam significauit: Quippe qui nec ausi fuimus, & nobis insidiatores undique, ne quid tale faceremus, erant positi. Nunc uero, quoniam eripuit me Deus de laqueo uenantium, & constituit super excelsam terram, semotum à timore nocturno, necessarium duxi, de his omnibus quę acciderunt nobis, nonnihil R. P. V. significare. Verum prius imitator factus filiorum Israël, quibus Iordanem ingressis, in terram promissionis perrecturis uisum fuit, ut durissimos lapides de medio Iordanis alueo tollerent,

tollerent, & illos in loco castrorum ponerent, ut essent in monumentum filiorum Israël in æternum, per quale iter eduxerit eos Dominus, archa interim testamenti persistente in medio fluuij, donec omnia complerentur, quæ præcepit Dominus Iosue fieri: Ita & ego, ut plenius innotescat, quales fuerunt quos elegit Dominus in hæreditatem sibi, per sequelam agni benedicti, quocunque ierit, siue in uitam, siue in mortem, antequam Iordanem nostrum transiero, unde educturus cophinum meum plenum morticinijs seruorum Dei, non inconuenientia interseram, sed durißimos lapides torrentis nostri tollens, non docendi animo, sed potius refocillandi spiritum gratia, ponendo siue erigendo sedem sanctæ pausationis laßis & attædiatis, ex longitudine itineris per hunc terribilem montem, locum horroris & uastæ solitudinis, ne etiam penitus inchoare uiderer narrationem, ubi illi suum fœlicem consummauerunt cursum, & præsertim ex eo, quod sacra scriptura, eruditum filium doceat, gloriam esse patris, præsertim si filius nihil faciat, nisi quod uiderit patrem prius facientem, quæque ipse ab eo omnia didicerit. Pater enim notam faciet filijs uirtutem & ueritatem suam.

am. Idcirco tum de patre, tum de filijs, & modo uiuendi in illo conuentu luculentius aliquid recensebo, ut in patre simul & filijs, laudetur & glorificetur Deus.

Et non existimet aliquis, ut laus aut fauor humanus ex affectu cordis mei, in caput meum redundaret, quia professus extabam in illo conuentu, aut ut uideantur ab hominibus opera bona inibi gesta, me ista relaturum. Ego enim nullatenus sum ulla laude aut gloria, quin potius omni uituperio ac ignominia dignus. Iudas traditor annumeratus erat inter duodecim Apostolos, audiebat, uidebat ac faciebat quæ & cæteri, uerum reprobatus fuit. Non est æstimanda inchoatio boni, sed perficere bonum honorificum est, ut cum consummauerit homo, tunc incipiat accipere coronam salutiferæ uitæ, quam repromisit Deus perseuerantibus in bono usq; in finem. Sathan inter filios Dei affuit, neutiquam laudandus: Ego uero prodij ex istis, res in aperto est, sed non eram ex illis. Nam si fuissem ex illis, permansissem utiq; cum illis bibiturus calicē, quem & illi biberunt. Ego Saul inter Prophetas, ego filius Effrem, intendens & mittens arcum conuersus in die belli, abij retrorsum in non custo-

 diendo

diendo quæ apud me reposita erant. Tanta san-
ctitas uigebat inter eos, quod ego non sum dignus
uocari aut haberi, & multo minus laudari, quasi
unus ex illis. Si mihi è cõsortio sanctorum eiecto,
noua aliqua de eisdem filijs quidem hominum
iam referenti, prouenire deberet laus, multo
prçclarior illi Cherub tam pulchre condito, pro-
pter pollutionem suæ sanctificationis in multi-
tudine iniquitatum suarum eiecto de medio la-
pidum ignitorum, mira tamen postea de ipso fi-
lio Dei enarranti, quando dixit Domino Iesu:
Scimus quis sis, Tu es Filius Dei: laus tribuenda
foret. Quod nepharium est opinari, inanis ac fri-
uola est exultatio (si fidem adhibeã Diuo Chry-
sostomo, uel tantillæ experientiæ meæ) cui re-
murmurat testimonium conscientiç. Absit ergo,
ut uocet me quis Noëmi, sed potius amarum,
quia afflixit et amaritudine repleuit me omnipo-
tens. Egressus sum plenus, & uacuum reduxit me
Dominus. Sufficiet mihi modo, si ex hoc quod
ægero, gloria in excelsis ab angelis altissimo re-
sonet, & in terra istis sanctis ueneratio ab homi-
nibus bonæ uoluntatis impendatur, ac per mise-
ricordiam Dei reexurgat demolita uinea nostræ
sanctæ religionis, & expandat palmites suos à
mari

mari usq; ad mare, & à flumine usq; ad terminos orbis terrarum, & ut hæc fiant forsan deposco. Illa tamen non dico, quasi hanc inanis gloriæ mortificationem accepissem, & iam perfectus essem, sed ut linguis alienæ laudis subtractis, ab igne malæ concupiscentię, qui clausus est in ossibus meis, facilius expediar, si quo modo prouocem carnem meam ad ęmulandum uirtutes illorum, de quibus loqui præsumo, ac tandem per gratiam Dei eorumq; merita, meæ oliuæ reinserar. Quod mihi largiri digneris & cito perficias, Iesu dulcissime te deprecor, Amen.

¶ *De uita sancta Prioris Londoniensis in conuersatione sua priuata, Caput primum.*

T autem in hac enarratione conuenientius progredi ualeam, ab ipso uenerabili patre præfatæ domus nostræ Priore, descriptionis exordium sumam. Iste reuerendus Pater, nomine Ioannes Houhton, de quo primo nobis sermo, ab honestis parentibus in comitatu Essexię,

in prædicta Angliæ patria ortus erat. Qui à parentibus literarũ studio traditus, in eisdem adeo profecit, ut gradum Baccalaureatus in utroque iure digne adeptus sit in Academia Cantabrigensi, quo adepto, eum parentes iam pubertatis annos ingressum, connubio iungere disposuerunt: Quod perspiciens latenter parentes declinauit, quia dispositus ab eis status cõiugalis minus sibi placuit. Diuinis enim sese dedere statuerat obsequijs. Clam igitur fugiens, latitabat cum quodam deuoto Presbytero, quoadusq; sacros ordines gradus sacerdotalis ascẽdere potuisset, quibus assumptis, ad parentes redijt, & tandem de omnibus quę ęgerat uel inuite pacatos reddidit. Sicq; in hoc statu sacerdotali per quatuor annos laudabiliter degens, postea ad superiora uolare aspirabat, quasi ceruus matutinus.

Et anno ætatis suæ uicesimo octauo, aridum hunc mundum floridus iuuenis calcare cœpit: Quod ut citius cum maxima securitate, & accumulatissima utilitate perficere posset, quadam sancta auiditate inflammatus, religiosissimum & suauissimũ iugum, ac lenissimæ sarcinæ Carthusianæ obseruantiam, toto cordis affectu humeris suis mansuetis subire satagebat, flagitans

in

in dicta domo salutationis beatissimæ Mariæ, per humiles instantesq́ꝫ preces, hoc sancto habitu nostri ordinis se indui. Quo cum post diutinam dilationem indutus fuisset, ueterem hominem totaliter exuens, uere induit nouum hominem, qui secũdum Deum creatus est, etiam Dominum Iesum Christum. Degebat enim uitam ibi per uiginti annos propense eminentem, in multa austeritate, humilitate & patientia, ac perfecta suiipsius mortificatione, cellæ & silentij diligentissimus obseruator, semper occultans, & quasi in arctura stringens gratiam sibi cõcessam, ne notaretur, cupiens semper nesciri, & nulla æstimatione dignus haberi.

¶ *Vt in Sacristarium domus Londonensis fuerit electus,* *Cap. II.*

VErum non potest fieri, ut ciuitas in monte posita abscondatur, uel alicuius domus fenestrę adeo stricte claudantur, quin lux inclusa prospicientibus alicubi patescat. Iuxta uers.

Quoq; magis tegitur, tectus magis æstuat ignis.

Sicut & caminus iniectis exilit aquis, & flamma in sublime extollit comas. Quib9 omnibus haud impar est innata proprietas & cōditio gratiæ & uirtutis. Quanto em̄ magis celatur et deprimitur ne propaletur, tanto magis ac citius euolat, ebullit ac crescit: quantoq3 libentius dilatatur & expanditur, ut uideatur, tāto celerius obcineratur, euanescit ac deficit: Gloria sequitur fugientē se. Quod quidē permaxime uerificat̄ in hoc sancto patre. Elegit esse abiectus in domo gloriosæ uirginis Matris Dei, & ab hominibus uirtuosus ac sanctus habebatur: appetebat sperni, & honor eum persequebatur & apprehendit, si honor dici possit. Sed huic, quemadmodum & omnibus sanctis, talia secū plus ferunt oneris q̄3 honoris, quamuis pullus indomabilis, asinalis sensualitatis, in huiuscemodi lętetur ac hilarescat, quasi in honoribus ueris: Verū iste deuotus pater in abdita sanctitate diu se gerēs, primo Sacristarij domus per obedientiā assumpsit officiū. Quod omnium oner℞ siue obedientiar℞ sibi q̄3 maxime placuit, quia deliciæ eius in Ecclesia semper esse, & circa Ecclesiastica ministeria die noctuq3 uersari, ac seruū fratrum suor℞ fieri. Quæ omnia cum ingenti alacritate, industria & reuerentia perficiebat,

bat, in omnibus occasiones proficiendi ac merendi per suam humiliationē, deiectionē & labo rem captans. Sub cuius tempore in hoc officio istud omni memoria dignū cōtigit. Quidam deuotus frater pestilentiali morbo attactus, ad extrema deductus est: qui cum corpus Dominicū sumpsisset, prę nimia ualetudine illud retinere nequiuit, sed mox euomuit. Quod pater Vicarius (eo quod pater Prior aberat) simul cum omni eiecta immundicia collegit & assumpsit, atque ad cellam huius sancti Patris Ioannis Houhton, tunc Sacristæ, detulit comburendum. Accensa igitur pyra cōtendebant hij duo patres, quis eorum illud in ignem mittere deberet. Neutro hoc aūt facere præsumēte, reseruatū est per duos dies. Die uero tertia deuotus Sacrista illud reuerendissimum corporis Christi Sacramentū ab immūdicia, cui cōmixtū erat (ut quiuit) reuerenter recollegit, ac in calice reposuit, intendens in proxima celebratione sua illud sumere. Sed prius accersito quodam deuoto fratre conuerso, cui Deus crebro multa certitudinaliter reuelauerat (Quæcunque enim poposcerat à Deo, statim dedit illi benignissimus Deus responsum, adeo Deo familiaris, gratus & charus erat. Notum hoc

erat

erat in multis argumentis per totam domum) Huic igitur intimauit pater Sacrista, propositum suum petens ab eo, ut in tam ardua re exoraret Deum, pro agnitione sui beneplaciti, formidabat enim comburere illud, & sumere quodammodo abhorrebat. Iussa completurus ille frater conuersus, diuinam enixius deprecatus est clementiam, quatenus eidem super hac re aliquod indicium demonstrare dignaretur. Et ecce tempore matutinarum in spiritu positus uidit turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, in albis uestitam, quorum singuli cereum ardentem manu gestabant, composito gradu sacrarium introire, & ad illum locum, ubi repositum fuerat corpus Iesu, procedere, ibiq; summa cum reuerentia adorantes cistam, qua reclusum erat, aperire, factaq; ibidem aliquantula mora disparuerunt. Sed quid interim ibidem ægerint, ipsi fratri, qui hæc uidit, mansit incognitum. Ad se autem reuersus frater, in aurora requisiuit Sacristam, an ne in tali loco prædictas sacratissimi corporis Christi reposuisset reliquias. Illo ita respondente, mox uisum eidem aperuit. Quo audito, deuotissimus pater Sacrista, postposito timore & mortis & nauseæ, mox se cum omni

alacritate

alacritate ad celebrandam Miſsam præparauit. Sub qua & illud repoſitum reuerenter & affectuoſe recepit. Sed quàm præclarus iſte ſibi calix eſſet, nemo ſcit, niſi qui accepit. Vere inebrians erat, in tantum, ut aſtantes hoc euidenter percipere potuerunt. Ille non timuit mortem, quia authorem uitę ſuſciperet: nec infirmitatem, quia ſanantem omnes languores deglutiret: nec nauſeam habuit ex uomitu, quia guſtauit quàm ſuauis eſt Dominus in ſpiritu.

¶ Vt idem in Procuratorem & poſtmodum in Priorem & Viſitatorem electus fuerit, Cap. III.

EXpleto igitur laudabiliter cum omnium fratrum gratia, in hoc officio Sacriſtarij quinquennio, idem ipſe uenerabilis pater Sacriſta, ad officium Procuratoris aſſumitur. O quantus eum tunc mœror inuaſit? Quantæ lachrymæ profuſæ, quot gemitus pectoris emiſit, qualeſque corporis defectus eum proſtrauerunt, qui ſic omnino inuitus, gratiſsimæ atque ſibi dilectiſsimæ ſolitudinis deſideratiſsimiq; ſilentij dulcedinem deſerere cogebatur? Lya cum lippis ſuis oculis, & lurida facie ei non

 placebat.

placebat. Prætulit amori subsequentis priorem, quia melius sibi uidebatur tunc, quàm nunc. Solitudo arridebat, ubi dulces susurrationes dilecti in occulto trahere & audire poterat, amplexusque Rachelis illi erant concupiti, à quibus per sollicitudinem circa plurima se auelli trepidabat: Nihilominus Deo iuuante dextera illius semper amplexata est eum, ac inter eius brachia mirum in modum uigilanter dormiuit ac quieuit. Quocunque enim se uertebat, ubicunque fuit, in tumultu siue in solitudine, in plateis siue in cella, conuertebat se ad cor, hauriens pacem: pacem, quia in pace sperauit, & ab ea nullis negocijs alienatus, sed totus in Deum intentus siue raptus fuit in omni loco. Certissimum est enim, quod relinquens seipsum propter Deum, centuplum accipiet etiam in præsenti. Itaq; se gerens per triennium in hoc officio maturè, strenuè ac piè amabilemq; Deo & hominibus, uacante Prioratu domus bellæ uallis, illud onus subire coactus est & portare. Quo eo migrante, & uix per dimidium annum ibi ministrante, ab ea ad ubera matris, quæ eum educauerat, & ad suæ professionis domum reuocatus est. Emigrauerat enim ex hac uita, uenerabilis pater Prior

or eiusdem domus Londoniarum, nomine Ioannes Bartmansonus. Ad cuius supplendas uices, iste Reuerendus pater uno omniũ consensu (quod perraro antea ibidem uisum fuerat) assumptus est, ac demum anno secundo Prioratus sui, à Reuerendo patre Carthusiæ electus est & assignatus in principalem prouinciæ Angliæ Visitatorem. Sic qui latere & nesciri cupiebat, per diuinam prouidentiã, ad multorꝫ profectũ, notitiam ac lucem est ęditus. In quarum omnibus oneribus administrationũ, ipsius gesta non facili possunt explicari sermone, multo uero difficiliori ea quę intrinsecus latent, cum nemo sciat quid agatur in homine, nisi spiritus hominis: Inexhauribilis itaq; est hic fons et torrẽs, inundans glorię huius nostri patris. Sed more annorum meorũ, qui puer sum ętate, gratia et moribus nesciens loqui, in amœno iam prato cõstitutus, hinc inde per diuersa discurrens loca, flores pulchriores colligam, ex quibus sertum mihi cõponam, et utinam ad internum animæ meæ ornatum, per redolentem imitationem sanctorum Patrum meorum id fecerim.

¶ De sancto & discreto regimine Prioris in officijs & uirtutibus eiusdem,

Caput quartum.

ISte uenerabilis pater profundæ fuit humilitatis (quæ omnis principij debet esse finis) socialem diligens uitam cum fratribus. Nam in sua prælatione, honores illi non mutabant mores, quia unus atque idem semper mansit: Cornua nunquam sibi erexit. Si quis fortuito dominum eum uocasset, aut aliquã nominis magnificentiã ei imposuisset, ęgre tulit, ita, ut id statim reprimeret, dicens. Non licet pauperi monacho Carthusiano dilatare fimbrias, aut uocari ab hominibus Rabbi. Quotiescunq; autem fratres se eidem inclinabant, in magnam suspsius hoc accepit humiliationem: attamen iubebat eis, ut tales inclinationes nullatenus omitterent. Propter uos (inquit) ita fiat & filios uestros, ne inculta sit terra nostra: Statuta nostra ita hortantur, & sacrum eloquium non solum permittit, uerumetiam fieri iubet. Rogabat eos, ut in huiuscemodi cæremonijs sibi inuicem aut alteri exhibitis, non essent ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis Deum quærerent, prę oculis Deum semper habentes, omnia in eius nomine facien-

cientes. Dicebatq́; se in quotidianis suis orationibus Deum postulare, quatenus ipsas prærogatiuas & reuerentias ratione sui officij sibi exhibitas, in laudem & gloriam sui sanctissimi nominis assumere & ascribere dignaretur, suppleretque per exhibitionem aliorum defectum amoris & cultus, quos ipsemet ei debebat. Sicq́; semper seruare humilitatem contendebat. Cum solus esset in aliena cella cum aliquo fratrum, non ut Prior, sed ut humilis frater se habebat, dicebatq́; se reliquisse Prioratum in cella sua: Cum uero in officij sui cella aut alicubi in conuentu esset, se gerebat ut eius congruebat officio, cum maxima tamen modestia & humilitate. Totus quoque conuentus in tanta reuerentia eum habuit, q̀ in exhibendo ei honorem aut præeminentiam, se non posse excedere putabant.

De patientia eius quid referam? Ipsa uerba iniuriosa, exprobratoria & oblocutoria, quæ pertulit ab Apostatis, sufficerent pro testimonio si recitarentur: Sed transeant, tam patiens fuit, quòd uni eorum quodam tempore in eum insurgenti non resisteret, sed prouolutus ad pedes eius, dedit maxillam uerus solitarius percutienti, saturabatur obprobrijs, colaphis & alapis, quo-

adusq; alij eruerunt eũ de manu tribulãtis. Nec, illo instante, unq̃ reddidit uerba comminatoria aut iurgatiua, nec unq̃ uidit eum homo aliqua passione iracundiæ cõmotum. Et quando fratres reclusissent in carcere illum, qui talia patri suo irrogare præsumpsit, ipse uerus imitator Iesu Christi respondit: Parcite quæso fratres, parcite: Cur æmulamini pro me? Quid simile unq̃ fecit mihi? Quid mali malo fecit? mihi non nocuit, Quare irascimini? Iste bonus frater non fuit in culpa, sed inimicus animarũ nostrarum, qui pacẽ nostram turbare molitur. Et si ego motus fuero, exultabit ille, qui cõpulit hunc tribulare me. Verum, non gaudebit inimicus meus super me: Dimittite ergo hunc fratrẽ nostrum. Sed propter exemplũ aliorum, recludatur in cella sua per aliquot dies, malens lenitate uincere, q̃ rigore iustitiæ corrigere. Causa propria erat, in qua patientiam seruare & exhibere, magnæ uirtutis indiciũ est. Idcirco ipse hãc ostendebat: In causa uero Dei & religiõis, si post unam & secundã correptionẽ delinquẽtes noluissent se emẽdare, Moysen et Phinees imitatus, zelo ipse et spiritu Domini Iesu agitatus, faciens eis flagellũ de funiculis, seuerus erat.

Miro insuper agone luctabatur cum seipso, in omni-

omnibus ut ſeipſum uinceret, abnegaret, et mortificaret, circa quod ſummũ eius ſtudium fuit, ſiue in clauſtro, ſiue extra exiſteret, et ut alij ad hoc inſtarent, cõſummata admonitio eius fuit. Quę aũt bella et quas moleſtias ipſe in ſe pertulit, ut ad illud attingeret, Deus ſcit. Et quãuis cũcta quę circa ſe gerebant̃, occultare ſummopere ſatagebat, tamẽ adeo inteſtina et clandeſtina nõ eſt talis bellīgeratio et palęſtra, quin et hoĩbus ſecum cõmorantibus aliquatenus innotuerit. Quicunq; em̃ uidiſſent eũ, uere intelligebant magnã internam colluctationem, non ſolum aduerſus carnem & ſanguinẽ, ſed et aduerſus ipſum principem tenebrarũ infernalium ſe habuiſſe. In quibus tamen ne nationẽ filiorum reprobaret in narrando, ſalutare Dei ſemper cũ ſilentio pręſtolabatur. Nec unq̃ ulli conquerebat̃ de pondere et ęſtu tentationũ, tantũmodo fratri, illam cellã inhabitanti, cuius ipſe primo incola fuit, aliquando dicebat, O frater, ſi talis et talis locus loqui poſſent, aliqua tibi indicarẽt. Quid plura? Ad tantã demum, per cooperantẽ in ſe diuinam gratiam, deuenit perfectionẽ, ut omniũ uirtutum apices et ornamenta conquireret, atq; in eo, uelut in lucidiſsimo ſpeculo et libro ſcripto intus & foris reſplenderent.

Quanta

Quantę fuerit deuotionis, quotidianę eius atte-stabantur lachrymę. Singularem nanq; gratiã habuit lachrymarum, uix ulla dies pręterijt, quo maxillę eius lachrymis non essent irrigatę, pręcipue sub sacrificio sanctißimæ Missę. Quandoq; etiã in refectorio, tanta amoris diuini ac deuotionis inebriabatur dulcißima pinguedine, q ultra se cohibere à fletu non poterat toto corã conuentu, sed erumpentibus lachrymis surrexit à mensa, festinauitque in cellulam suam, suæ compunctionis & deuotionis consciam. Et introiens cubiculum ubertim fleuit, eo liberius, quo secretius per totum prandij tempus.

Charitas in eo supereminebat, quo ad Deum & proximum. Si quando aliquod germen amaritudinis in claustro pullulare timuisset, cito euellere conabatur, antequam nimium inualesceret. Non dicebat, uideant illi, compescant seipsos, sed confestim accedebat ad eos, & causa diligenter requisita suis monitis, modo uino, modo oleo mixtis, fremitum infernalis bestiæ & insurgentes motus sedabat. Et si quis contra eum concitatus extitisset, ob pacem habendam per humilem suipsius deiectionem, prior ueniam petere non erubuit. Et quolibet ferme men

se

ſe palam in capitulo prouolutus genibus, ſtil-
lantibus lachrymis, conuentum rogabat, ut
omnes ſuos defectus, negligentias, mala exem-
pla, & ſi qua huiuſmodi, ſibi ignoſcerent, accu- Prouer.18.
ſans quidem ſeipſum in multis, cum certe ne
in uno qdidem ullum offendebat: Sed quia iu-
ſtus in primis accuſator eſt ſui, ueretur quoque
omnia opera ſua, ſciens, quod Deus non parcet
delinquenti. Multoties etiam dicebat, Suſtinea-
tis obſecro piiſsimi fratres modicum quid inſi-
pientię meæ, & ſupportate me: Confido in Do-
mino, me non facere peccatum, humilians me-
ipſum, ut uos exaltemini. Inſipiens factus ſum
propter uos, uos me coëgiſtis, ut prudentes uos
ſitis, ego facio: Capite me, uel ut inſipientē acci-
pite me. O ſumma humilitas & perfecta chari-
tas, neſciens inflari, nec quæ ſua ſunt quærere, ut
alios lucrifaciat. Quid perfectius hac charitate, Eccle.3.
& quid ſublimius hac humiliatione? Vere didi- 1.Cor.3.
cit illud diuinū: Quanto maior es, humilia te in
omnibus. Et adimpleuit illud Apoſtoli: Si quis
uidetur inter uos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtul-
tus fiat, ut ſit ſapiens. Quid ſtultius hominibus,
quàm deiici & humiliari? Et quid apud homines
ſapientius & altius, quàm ſuperbire & eleuari?

Sed ſapientia huius mundi, ſtultitia eſt apud
Proue. 16. Deũ, et quod altũ eſt hominibus, abominatio eſt
ante Deum. Idcirco in inſipientia humiliationis
gloriari didicit & iſte ſanctus pater, factus in om
nibus exemplar bonorꝫ operũ. Habere & ſer
uare pacẽ et charitatẽ in clauſtro ſummẽ ſtuduit,
& quia intellexit, nõ ex bono eſſe auſteritatẽ, no-
luit cum auſteritate imperare ſuis, & cũ potentia,
ſed in maxima modeſtia. Cũ iuuenibus, ſub qua-
tuor aut quinqꝫ annorꝫ diſcurſu ꝓfeſsis, agebat
ipſe quaſi alter Ioſeph cum fratribus ſuis, alienũ
ſe eis demonſtrando, duriuſqꝫ loquendo & in-
crepando, ne lenitate abutẽdo inſoleſcerẽt. No-
uitiorꝫ quoqꝫ inſtructores monebat, ut uigilarẽt
ubiqꝫ, ne nouellę plantationes in iuuentute ſua in
nimiã audaciã excreſcerẽt: Multa enim mala ex-
perientia docet inde ꝓueniſſe. Senes uero, ut ri-
gor ille lenteſceret, quem dedit, nõ natiuitas, ſed
mala conſuetudo, propria uoluntas, & ſuĳpſorũ
immortificatio ſuper delictũ uanæ æſtimationis
ex diuturnitate in religione, enixe, blande & leni
ter tractabat, ut abſqꝫ fractione inclinarẽt ceruí-
cem ſuã, & paratos ſe ad omnia facerẽt. Siquãdo
quiuis fratrum, ſiue ſenex, ſiue iuuenis, aliquid ſu-
perfluum aut curioſum expoſtulaſſet, cum mo-
deramine

deramine & mititate eum frenabat, reuocans ad mentem uocationẽ ſuam, dicendo: Si in ſæculo eſſes bone frater, ſenſualitatis tuæ appetitum in omnibus ſequi non deberes, Quanto minus & hic in clauſtro? Facias tibi aliquam uim aduerſus tales ſuggeſtiones nociuas, ut cum uiolentis regnum cœlorꝝ acquiras. Nulli uero cum animoſitate aliquid negabat, nec etiam faciliter concedebat eis, quæ requirebant, ſed cum tali lenitate ſpiritus & molli reſponſione ſe habebat, ut aliorum duricies emolliretur, & multo hilariores diſcederent pro repulſione & abnegatione propriç uoluntatis, q̃ fuiſſent, ſi eis petitionẽ eorum cõceſsiſſet. Spiritus uitæ erat in rotis ſermonum eius, ſi quẽlibet fratrũ in pronũciatione & prolatione uerborꝝ, ſecundũ modernorꝝ uanam fumoſitatẽ et adinuẽtionẽ, curioſum lectorẽ uel ſingularẽ pronunciatorẽ audiſſet, ſerio eum ac durius increpabat, dicens talem curioſitatẽ Carthuſianç ſimplicitati nõ cõuenire. Prodit enĩ ex ſuperbia ut docti uideamur, licet hinc maiorẽ eruditionẽ non acquiramus, neq; pietatẽ. Idcirco ſimplicitas (inquit) columbina cũ charitate ſit (quçſo te frater) noſtra ſumma ſcientia et doctrina, ueſtigiaq; patrũ noſtrorũ in ſynceritate corã Deo & Chriſto eius inſequamur.

Circa diuina officia & seruitia ualde uigilans erat, & ut uniformitas in cæremonijs & omnibus seruaretur, semper monuit, & ut protraherent cantum suum in Ecclesia, fratribus creberrime acclamauit, dicens: Huc uenimus Deo seruire, operi igitur & seruitio eius insistamus. Super muros enim Hierusalem constituti sumus à Deo iudice uiuorum & mortuorum custodes, à laude laudabilis nominis sui tota die & nocte imperpetuum non tacituri: Idem est nobis officium cum sanctis Angelis, qui præueniunt nos, ac omnibus psallentibus coniunguntur, & desistentibus nobis continuant illi laudes suas. Faciamus ergo & nos, cum tales socios habeamus, quantum fragilitas nostra permittit, quod & quantum illi, melius non possemus occupari, quàm cum Deo, nullum exercitium illi gratius, & nobis utilius. Quid agere possumus existentibus nobis in cellis nostris? fortasse omne tempus ab omnibus deuote non expenditur. Quapropter non pigeat nos hic commorari. Si nos, qui uiuimus de patrimonio Christi & eleemosynis, ac ualde stricte pro omnibus orare sumus obligati, festinaremus in Dei seruitio, aut occasiones discedendi ab Ecclesia simularemus, existimantes

Esa. 62.

ſtimantes modicum & breue tempus, quo hic ſumus, nimis longum: certe neſcio quomodo excuſaremus nos ab iniuſta receptione, retentione, & mala expenſione eleemoſynarum, benefactorum & fundatorum noſtrorum. Quot ueſtrum aggrauat fabulatio cum ſæcularibus, aut de uanis & inutilibus rebus, etiam ſi totum diem in his expenderetis? Vel, quamdiu in talibus perſeueraretis abſque aliquo tædio, laſsitudine ſeu grauanime? Num de cibo & potu & ſomno reticebo? Quando in his dicetis, ſufficit, aut tempus nimis longum eſt, feſtinemus ſiue perficiamus? Diuus Bernhardus omne tempus exiſtimauit perditum, uel ſaltem nimis longum, quantumcunque breue, quo caro ſua talibus refocillaretur neceſſarijs. Alius quoque ſpiritu Dei plenus orauit, ut de neceſsitatibus & indigentijs iſtis corporalibus erueret eum Dominus, ne adeo frequenter impediretur per ea à contemplatione diuina. At modernis temporibus Iordanis reuerſus eſt retrorſum, cum multi religioſi magno afficiantur tædio, quando circa uana & externa ſolatia non uerſantur, & opus Dei non reſpiciunt, nec opera manuum eius conſyderant. Hæc non eſt monaſtica uita fratres, nec adminiculum ſpiritualis

 profectus

profectus & ædificationis,ut adipe & pinguedine diuina repleatur anima nostra, quinimmo crassitudinis uentris, quem Deus destruet, & extremæ desolationis signum est, testante Pro-
Psal 27. pheta,qui dicit: Quoniã non intellexerunt opera Domini,nec opera manuũ eius consyderant: destrues illos, & non ædificabis. Populus enim qui ignorat Deum, sedit comedere, bibere & dormire,non sicut populus. Sic & sacerdos,precipue Carthusianus, cuius est,excellentissimæ & perfectissimæ uitæ iter aggredi,ne adæquetur ei in pœna, cui assimilatur in culpa. Per hæc & multa alia similia, incitabat eos prolixe trahere cantũ in Ecclesia. Etiam aliquando tẽpore diuini officij,ueniebat à sede sua ad cantores, monens eos,ut lentius cantarent: Si audisset eos tepida uel ima uoce psallere,dicebat se timere, ne amor Dei in cordibus eorum tepesceret:Et sicut tepide cantarent, ita & tepide Deum diligerent,mox de ore Dei (propter tepiditatem suam)euomendi. Rogabatq; eos, ut non distinguerent dies & tempora, modo bassé siue submissè, modo alte cantando. Sicut (inquit) non est tempus præfinitum à Patre nostro cœlesti, quo ab eius amore desistamus, quin omni tempore & momento

induiduo,

indiuiduo, ac omnibus uiribus eum amare iubemur; sic non uelimus per nos à laude eius cessare unquam, sed omnis spiritus noster semper laudet Deum: Absistat & uecordia, petamus & emamus à Deo aurum ignitum, ut sicut Angeli in cœlis nunquam à laude desistunt, ita nobis nunquam tædium subrepat in suo sancto seruitio. Semel etiam ab Ecclesia exiuit in confusionē eorū (sicut in proximo retulit capitulo) quando audiuit eos ima uoce cantare. Si quando euenisset eos discordare siue errare in cantu, hoc ægre semper tulit.

Quodam uero tempore una pars chori errauit in cantu illius uersiculi: Dextera domini fecit uirtutem. Vnde in aurora cōuenientibus nobis ad capitulum, dixit. O fratres charissimi, quid fecimus hac nocte? Errauimus in Psalmodia Dei nostri: clamemus culpas nostras, ualde malum est, quod nos, qui officiū Angelorū exequimur, talia errata in conspectu Dei & Angelorū cōmittimus. Illi nunquam errant, & nos per nostras negligētias & incurias errauimus: Quod optime facere debemus, negligenter fecimus. Si serui inutiles sumus, cū omnia fecerimus, quales sumus ex hoc defectu nostro? Non fiat hoc amplius inter nos. Si offerat quis regi terreno claudū, languidum,

Psal. 117.

Lucæ 17.

dum, siue maculosum, nonne respuet? nonne displicebit illi talis oblatio? Reprobatus erat
Gene.4. Cayn, non quia non obtulit hostiam Deo, in odorem suauitatis: sed quia obtulit de peioribus. Electus erat aūt frater eius, de optimis offerens. Quid dicerēt carnales domini seruis suis, incaute se habentibus circa ministeriū suum? Illi cum maxima diligentia, & peruigili aduertentia omnia fieri circa se uolunt: nos autem negligentes
1.Tim.6. fuimus in seruitio Dei nostri, regis regum, & domini dominantium. Timeo, quod tales exurgent in iudicio contra nos, & illa eorum exquisita opera nos pro nostris incurijs & negligentijs condemnabunt, astipulante eis illa comminatoria uoce, & terrifica diuina sententia: Ma-
Hier.48. ledictus qui facit opus Dei negligenter. Quod auertat à nobis misericors Deus. Et continuo præcepit eis sub obedientia, ut quemadmodum semper habuerunt lumen per totum cantū Psalmorum, in omnibus nocturnis & Ferialibus laudibus, ex consuetudine: ita & in Dominicalibus, ac etiam quando aliquid quis solus cantaret, quicquid id esset lumen haberet.

Et quia specialis ei cura erat de omnibus, & ratio ab eo exigenda pro singulorū animabus (Iustus

(Iustus quippe admonendus est, ut in bonitate & iustitia sua permaneat: impius uero, ut á uia sua praua reuertatur, & tepidus adijcere ut resurgat) ideo semel ad minus quolibet mense ipsemet conuentui suo uolebat concionari, tantaq; dulcedine uerbi referti erāt eius sermones, quod ubi erat ignis absconditus, inueniebatur crassa aqua, quæ discurrebat cum impetu per oculos multorum: Qua cum sacrificia eorū essent aspersa, iterum accensus est ignis magnus, maior scilicet deuotio, & nouus feruor. Non frustra loquebatur, nam unusquisq; uires suas applicuit, ad implendum ea, quæ docuit. Ipse quoq; quos feruentiores & ueIociores ad currēdam uiam mandatorum cernebat, hos aliquando pro eorū defectibus durius in conuentu palam arguebat, ob humilitatis præseruationem, suam uigilantiorem custodiam & cautelam, ne talia reiterarent, atq; ut pigrorum & infirmorum repelleret tarditatem, incalescente feruore iuuenum, qui ibi scatebat. Circiter enim uiginti erant in illo conuentu, qui annos triginta octo non attigerant, uerum in breui compleuerunt tempora multa. Hos non solum uerbis & exemplis ad prælium mortificationis incitabat, uerum etiam multifariè multisq;

modis exercebat ad illud, modo auferendo ab eis quæ maxime diligebant, modo negando eis, quæ affectuosissime petebant, inclinans ex hoc in illud, ut cum hostibus pugnare, & tempestiue abnegare seipsos disceret. Atque summa cum prudentia uniuscuiusque complexionem & dispositionem pensabat. Quando uero aliquem taliter probasset, iterum diluculo uisitabat illum, ne nimia absorberetur tristitia, idque interdum per seipsum, sed sæpius per alios, ne nimia familiaritas pareret contemptum. Et tunc mittebat eis aliqua xeniola, cõsyderans, quod per talia faciliter dormitionem acciperent iuueniles musitationes, ac etiam ut animaret eos ad proficiendum in cœpto itinere: Illi uero malitia paruuli erant, & cito placabantur, pensantes, quod propter eorum propriam salutẽ & profectum, omnia fiebant. Non erat ibi murmuratio, nec querimonia, quare hoc aut illud fecerit, aut ita me tractauerit pater Prior, sed seipsis abnegatis, de necessitate faciebant uirtutem, seque habere causam & occasionem merendi & proficiendi gaudebant, etiam ipsimet rogabant eum aliquando, ut per talium ablationem, siue aliunde, probaret illos.

Præterea, ut uultum sui pecoris agnosceret, diligenter

diligenter inquirebat à singulis (& hoc creberri-me) de expensione temporis, quibus scilicet exercitijs spiritualibus deditι, & quomodo interne dispositi essent, utrum concupiscerent concupiscentias in deserto, an quasi sponsæ anhelarent ad diuini amoris amplexus, aut tanquam serui priores annos recogitarent in amaritudine animæ suæ, & de profectu ipsorũ in istis. Siquando rubigo ascendisset super aurum optimum, & decoris color mutatus fuisset, si forte dormissent inter medios Cleros pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora eius fuissent in pallore auri, si charitatem primam reliquisset aliquis, per tempus modicum claudebat super se os suum, sciens, quod propter probationẽ aliquando paululum declinaret atq; transiret dilectus, abscondens faciem suam, ut auidius quęreretur. Sed si tardasset uenire, & ipse frater malo exemplo, nimia euagatione uel aliqua dissolutione percutere conseruos suos cœpisset, per quæ plagam lepræ creuisse perspicue cerneret, discurrere festinabat: non dabat somnũ oculis suis, nec palpebris suis dormitationem, non desistebat à monitionibus sanctis, increpationibus duris, & obsecrationibus pijs, donec ille frater amicum suum suscitasset, ac

iterum ſuper niuem dealbatus fuiſſet, per diſcre-
tionem cœleſtis regis, & reintegraſſet taberna-
culum, quod ceciderat, ac inueniſſet locum Deo
Iacob. Ipſe deuotiſsimus pater erat quaſi flamma
urens, aut ferrum candens in Dei amore, & eo-
dem modo uolebat omnes iuxta ſe poſitos uehe-
menter eſſe accenſos.

Fuit deniq; magnę prudentiæ, ut eius geſta in
domo propria ac etiam in aliarum uiſitationi-
bus palam annunciarunt: Tam diſcretus fuit in
uerbis, tamq; ſanctus in operibus, quod in omni
loco acceptus erat, ac ſi fuiſſet Angelus Dei, mi-
rarēturq; omnes de prudentia & reſponſis eius.
Ipſo quoq; loquente, omnes ori ſuo digitū appo
nebant, ac dicebant: Vere ſeruus Dei omnipo-
tentis eſt iſte. Inimici quoq; noſtri ſunt iudices.
Ipſe enim Vicarius regis, quem cōſtituit rex ſu-
per familiam & totum regnum ſuum, ut eſſet ſe-
cundus à rege, dominus Thomas Cromwel,
alter Aman horum omnium malorum ſignifer,
publice in Capitulo noſtro multis coram aſtan-
tibus, poſt necem ipſius patris noſtri, dixit, eum
uirum fuiſſe iuſtum & ſanctum. Si ille reticuiſſet,
lapides clamaſſent, ac eius ſanctitatem denun-
ciaſſent.

Omnibus

Omnibus pius erat, ſibiĳpſi uero ualde rigidus & durus. Dies abſtinentiarum, antequam aſsignatus eſſet in procuratorem domus, ſeruauit ſemper in pane & aqua. Poſtea uero etiã in ipſis uiſitationum ſuarum progreſsionibus, & quocunq; perrexerat, propter quotidianos ſuos diſcurſus & fatigationes, omnia ieiunia ordinis ſeruabat, ſicut & cæteri conuentus cum uno piſce contentus. Diebus abſtinentiarum communibus, ſicuti moris erat illius prouinciæ, & in ſummis uigiliĳs: & diebus abſtinentiarum, in Quadrageſima, cum pane ſolummodo & potu contentabatur. Cumque aliqui ex fratribus inſiſterent, ut ſui miſereretur per exquiſitioris ſuſtentaculi ſumptionem, propter frequentes ſuas infirmitates, ac grauiſsimos labores & dolores, quos indies ſuſtinuit: dicebat conſtitutum ſe eſſe in loco ſpeculatoris, portentum & ſpectaculum factum omnibus. Cuius conuerſatio ſi uideretur delicata, ſiue nimis laxa, pareret aliĳs ſcandalum, & audaciam male ſe habendi.

Poſtremo tentatis, & his qui in tribulationibus erant, ſumme conſolatorius fuit. In eo enim, quo paſſus eſt ipſe, & tentatus, poten-

tior & aptior factus erat, & alios qui tentabantur, consolari. Multas uero & grauissimas tentationes ipse pertulit, sed in omnibus superauit, per & propter eum, quem dilexit.

In orationibus fuit tam frequens, deuotus, purus, & suspensus, amoreque diuino impinguatus cum crassitudine spirituali, quod ut pater Vicarius sanctus martyr, Vuilhelmus ex Meuwe Confessor eius, mihi crebro referebat, raro aut nunquam omnium negociorum, quibus implicatus fuerat, uel aliquarum uanitatum post electionem suam in Prioratum, aliqui pulueres menti eius adhaeserunt tempore suae orationis. Ad lectum post matutinas nisi grauiter infirmatus, nunquam redibat, sed super quoddam scamnum recumbebat, pro culcitrali accipiens truncum, desuper posito paruo puluinari: Verum alios non sinebat ita facere, nisi fortes essent in corpore, & in religionis obseruantia exercitati. Talibus uero persuadebat corpora sua discrete castigare, iuuenes stricte prohibebat per duos aut tres annos post ingressum in ordinem, ita agere, propter multa nocumenta,

cumenta, quæ inde acciderunt.

Regebat omnes ſumma cum prudentia, & omnibus modis quæſiuit bona & pacem plebi ſuæ. Statura puſillus erat, aſpectu elegans, uiſu uerecundus, moribus modeſtus, eloquio dulcis, corpore caſtus, ac humilis corde: omnibus amabilis & deſiderabilis, ſuo conuentui gratiſsimus ac chariſsimus: omnes reuerebantur eum, & non erat qui loqueretur de illo ne unum quidem malum uerbum. Et ipſe ibat proficiens atque ſuccreſcens de die in diem, magis ac magis, & ſeipſo ſemper robuſtior efficiebatur: ita, ut uere ab uniuerſis magnus haberetur. Et dicebant eum ob eius ſanctitatem & perfectionem, dignum exiſtere in Cathalogo ſanctorum annumerari, etiam ſi ſolummodo communi genere mortis occubuiſſet. Quid plura? O ingrata uox, quid plura? Multa ſane. Si enim linguis hominum loquerer & Angelorũ, nihil dignum huius ſancti ac uenerabilis patris noſtri uirtutibus dicerem. Et quod dixi, minus eſſe eius meritis, teſtificor Deum & omnes ſanctos Angelos eius. Sed gemebundo pectore modo pertranſiens & dimittens, plura referre de eo, non quia deſunt, ſed quia non poſſum ferre nimis

ſub

ſub eius obedientia curuatus, & nimis cito orbatus eius dulci & familiari amicitia, aliqua interſeram de ipſo Conuentu noſtræ domus, ad implendum promiſſum, quo innoteſcat, quod duo unum erant, non in carne una, ſed uno ſpiritu faciente utroſque unum, ut laus una ſit utrorumque, patris ſimul & filiorum, una & eadem morte uniente, & finiente patrem cum filijs.

¶ De perfectione diſciplinæ regularis & ſanctæ conuerſationis, à monachis in domo Londonienſi obſeruatæ, Caput V.

Vid referam de ouibus, ubi talis ac tantus præeminebat paſtor? Num aliud expectandum, quàm quod uocem paſtoris audierint, et eum ſequutę ſint? Non plane, non: me ſolo excepto, qui quaſi pecus macilentum ac ſcabioſum de ouili abſciſus ſum. Si ſingulorum mores illius conuentus diſcuterem, deficeret me tempus enarrantē: ſed ſummatim loquens, dico quod in ſumma pace cōſeruatus erat locus ille. De lapidibus enim

enim dolatis atque perfectis ædificatus erat, & malleus atque securis, & omne ferramentum non fuerunt audita in domo illa Domini: tam polita erat, quòd ego nunquam audiui, nec seniores, qui longo tempore ante me ibidem fuerant, noueráńtq; opera Domini, & mirabilia eius in profundo, uel unum uerbũ exprobrationis per totum conuentum. Apostatas non numero nec recenseo de conuentu, superiora & inferiora inuicem adeo iungebantur, clauis charitatis confixa, dum alter alterius onera portaret, quòd pax, patientia, longanimitas, pietas & charitas exuberabant in omnibus: Seniores non per ambitum discurrebant, nec in plateis, sed in cellis suis sedebant de bonis religionis tractantes, nouam reintegrationem lapsorum, piam reformationem errantium, ac uniformem obseruantiam per omnes domos in prouincia conantes inferre. Et iuuenes induebant se gloriam & stolas belli, ad mortificandum membra sua super terram. En lectulum Salomonis quadraginta & octo fortes ambiũt ex fortissimis Israël, omnes tenentes gladios & ad bella peritissimi, uniuscuiusq; ensis super femur suum propter timores nocturnos, triginta monachi & octodecim conuersi, qui

fortiter ſtabant ſuper cuſtodiam ſuam die ac nocte, in exercitatiōe uictorię quilibet ſuiſpſius. Incompletus numerus reſtat, ut ſpero in annum Iubilei, iucundum erat cernere dimicationem & feruorem eorum.

Silentium & ſolitudo ſtrictiſsime ibidem ſeruabātur, adeo ut ſi pater aut propinquus quenquā ſalutaſſet in ambitu clauſtri, eundo aut redeundo ab Eccleſia, ſiue in alio loco extra cellam, quamuis licentiam habuiſſet, non reſpondiſſet, ſed tantum ut ad cellas eorum pergeret, ſi cum illis loqui uoluiſſet, annuebat. In nullo loco proiiciebatur ſilentium, nec etiam loquebantur ad inuicem ſine licentia. Ante harum ingurgitationē tempeſtatum, nunquam exierunt clauſuras domus, nec ipſi quidem conuerſi. Per totum diem, excepto tempore conueniendi in unum et diſcedendi, uidebatur clauſtrum propemodum quaſi nullus inibi habitaſſet, niſi aliqui ſęculares colloquendi gratia fortuitu ſuperueniſſent. In uiſu ſemper & ubique ſumme cuſtoditi, cuicunque obuiaſſent in clauſtro, hominem nunquam aſpiciebant, ſed inclinantes ſe illi, tranſibant, nec etiam in Eccleſia. Inuigilabant autem puritati cordis interneq́ʒ de-

deuotioni, quę per tales insolentias repelluntur aut prępediuntur, lachrymæ in oculis multorum frequentes erant & penè assiduę cũ quibusdam eorum: propter quarum inundationem, multoties non potuerunt in refectorio nec in Ecclesia lectiones legere aut cantum persoluere, etiam aliquorum oculi defecerunt præ lachrymis. Inerat inter eos pia inuidia, non quis eorũ esset Vicarius aut Procurator (hoc committebant patri Priori) nec inuicem mordebant, quis illorum esset maior in regno cœlorum (hoc Deo relinquebant) sed quis illorum propius attingeret ueram mortificationẽ, fortius abnegaret seipsum, humilius sentiret de se ipso, syncerius seruiret Deo, feruentius amaret Deum, strictius seruaret silentium, cautius custodiret cellam, rarius clamaret culpas in capitulo, primus ueniret ad Ecclesiam, libentius ac diutius ibi moraretur, quis uirtuosis operibus affectuosius inhæreret, ac magis supererogaret debito, & quis melius obseruaret statuta et cęremonias ordinis. Et hoc gratiæ Dei, ac suæ industrię per Iesum Christum attribuebant: Pro quibus perficiendis die ac nocte inuigilabant, & alter alterum ad hæc pie animabat & adiuuabat.

Erat ibi cor unum & anima una, ſicut Reuerendus pater uolebat in omnibus, ita ut ſæpe pater diceret. Onere graui aggrauatis me fratres, conſentientes mihi in omnibus, non ſicut ego uolo, ſed ſicut uos uultis fiat. Omnia erant eis communia, meũ & tuum excludebantur à clauſtro, ita, ut nihil proprium haberetur, ſiue in libris ſiue quibuſuis rebus alijs: Sed ad uoluntatem & petitionem omnium indifferenter retinebantur, quęcunq; quis in cella habebat. Curioſitas ſummopere ibi deuitabatur, uilitas, parcitas, & paupertas intimè diligebantur. Quod ſane pręclarę & inſignis uirtutis ac gratiæ erat. Nam plęrique omnes in illo Conuentu, tam monachi quàm conuerſi, magnarum opum ac terrenarum poſſeſsionum domini fuerant, aut iure hæreditario eis debebantur multa, ſed huiuſmodi arbitrati ſunt ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifacerẽt, pauperem uitam gerentes: Neceſſarium, non habuit uocem nec locum in Paradyſo Dei mei, quia turbat pacem & ſeditionem facit in omni loco quo uenerit. Sub umbra enim neceſsitatis ſenſualitas & propria uoluntas, quaſi leo in ſpelunca ſua, in perditionem animarum requieſcunt, ad quas extirpandas ipſum neceſſarium trudebatur ſub dira

ra custodia patris Prioris, ut quod ille necessarium diceret, hoc solummodo haberetur, sola necessitas uigebat inter eos. Tantum duplicia de aliqua re necessaria (exceptis libris) habebãt, puta, habitum, caligas, tunicas, cilicia & huiusmodi. Non erant potatores nec multo uino dediti. Habebant ex ordine uinum, bis tantum per septimanam, siue festum capituli ueniebat, siue non. Exceptis tribus principalibus septimanis, & hoc in modica quantitate, dimidiam scilicet pintam uini, & non amplius, ullo tempore. Necessitas sola extremi frigoris, impellebat aliquos eorum struere ignem, recolentes quanta frigora et nuditates sustinuerunt sancti Dei, qui circuierunt in melotis & pellibus caprinis. Etiam si pater Prior dedisset eis licentiam, sua ligna erogabant in eleemosynas pauperum: Nihil ibi fiebat sine licentia, nec dare, nec recipere aliquid quantumcunque paruum quis audebat, nec etiam bibere aut fructus comedere post refectiones, extrema non urgente necessitate.

In colloquijs priuatis siue conuentionibus, otiosum uerbum raro quis audiebat, aut de mundanis rebus. Si quis tale quid inconsyderate protulisset, confestim monebatur ab audiente, per

quod animus delinquentis corrigebatur. Sęcu-
lares recedebãt ab eorum cellis, creberrimè cum
lachrymis dicentes: Vere Deus eſt in loco iſto.
Solebant nempe fratres in primo aduentu ad
eos, & ad ſalutationem ſæcularium rogare eos,
ut nullos rumores nihilq́ꝫ de mundo intimarent
eis: ſed ſi quis ſermo bonus eſſet ad ædificatio-
nem, illum trutinabant mente, ad imitationem,
ut illud nulla unquam obliuione delendum à po
ſteris, prędeceſſoris ſanctiſsimi patris noſtri Hu-
gonis, Epiſcopi Lincolnienſis exemplum ſecta-
rentur, qui diuertens in quandam domum no-
ſtri ordinis, regreſſurus in Angliã poſt ędificati-
onem uenerabiliũ patrum domus maioris Car-
thuſię (ut patet in eius legẽda) interrogatus erat
ab uno fratrꝫ in cõmuni colloquio eorum, de no
uis quibuſdam. Cui reſpondit ſanctus Hugo. O
pater rumores audire & referre, etſi licet Epiſco-
pis, monachis tamẽ non licet: Cellas uel clauſtrũ
rumores ingredi non debent, urbes deſerere, &
in ſolitudines rumores afferre non licet. Hęc ſo-
nora uox ſonabat in auribus noſtrorꝫ fratrum
in tantũ, ꝙ grauis eis erat acceſſus ſęculariũ, etiam
ſi nõ ingruiſſet ultima tẽpeſtas, talis ingreſſus ta-
men ſęculariũ in clauſtrũ noſtrum pro poſſe im-
pediebatur. Verum

Verum diuini officij prolixitas, dulcedo et modulatio cantus, incitabant animos audientiū ad deuotionem, & copiosam lachrymarum effusionem. Vulgo dicebatur, Si uolueritis audire seruitia Dei deuotè celebrata, pergite ad domum Carthusiæ, illuc destinabantur Legati aliarum nationum, illuc ascendebant tribus, tribus Domini, senes cum iunioribus, pusilli & magni, ad confitendum nomini Domini.

Vigilia cuiuslibet noctis apud eos, à festo omnium sanctorum usque ad Pascha, ad minus durabat per quinqꝫ horas. Surgebant enim ferialibus diebus hora decima, diebus etiam capitulorum: festis uero Candelarum ante decimam, perseuerantes in Ecclesia post secundum pulsum usque post tertiam, aliquando usque ad dimidium post tertiam. A Pascha usqꝫ ad festum omnium sanctorum, ferialibus diebus, hora undecima. Et ut sine omni sollicitudine essent, quietiusqꝫ uacarent Deo, intendebant Domino Regi supplicare, ut omnes terras & possessiones eorum ipse dignaretur accipere, redditurus eis annalem redditum eorum, ita ut illi non implicarentur ullis secularibus negocijs. Sed & statuta cum glo-

sa

ſa, ſtrenuiſsime ibidem ab omnibus, nullo iota ſcienter prætermiſſo, ſeruabantur. Et ipſe uenerabilis pater Prior, cum ſuo Vicario inſiſtebat, ut ſecundum gloſam ſtatutorum conuentus dirigeretur in omnibus.

De uniformi obſeruantia ſacri ordinis & cæremoniarum religioſarum, Caput VI.

Vid dicam de uniformi ordine per totum illum Conuentum? Videns regina Saba inter cætera, ordines
3.Reg. 10. miniſtrantium Salomoni, non habebat ultra in ſe ſpiritum. Certè quicunque uidiſſet ordines miniſtrantium in hac domo Domini, inflammatus fuiſſet ſpiritu ad ſeruiendum Deo uiuenti. Non erat nobiſcum ſicut in diebus Iudicum, quando unuſquiſq; faciebat, quod ſibi rectum uidebatur. Inter noſtros enim erat uniformitas morum & cæremoniarum, abſque aliqua diſtinctione & diuerſitate. Directa quippe erat uia & aperte expreſſa per ſcripta, ita, ut ſtulti non poſſent errare per eam. Talis ordo & conſonantia, decorant religionem, et ubi non eſt ordo, certe ibi eſt ariditas deuotionis, continuus horror

horror mentium, & uerborum maxima deformitas, & dehonestatio sanctarum religionum, nulla compassio super contritionem Ioseph, sed nec ulla cura, quomodo Deo seruiatur, modo tales inordinati religiosi comedendo, bibendo, & dormiendo suo uentri seruiant. Auis discolor non sortietur hæreditatem Domini, in Dei sacrificio sub ueteri lege, ministrantium uestes non texebantur filis diuersorum colorum. Psalmista insuper ait: Deus in loco sancto suo: Deus qui Psal.67.
inhabitare facit unius moris in domo. Idcirco præfecti & præpositi illius domus nostræ, diligenter inuigilabant, ut unus & idem ordo per omnes & in omnibus custodiretur, & cæremonias in nullo præterirent, sed tam stricte eas obseruarent, quasi ipsa statuta, cōsyderantes quod populo Israëli Dominus pro nulla re magis iratus erat, quàm pro transgressione cæremoniarum. Et qui spernit modica, cęremonias & huiusmodi, paulatim decidet in contemptum maiorum. Qui enim in modico iniquus & infidelis est, certe & in maiore erit si permittatur. Ad quæ declinanda, sæpe præconis uoce incultatum erat, illud auribus nostrorum: Custodite cæremonias meas, dicit Dominus. Et ut omnia fie- 3.Reg.2.

rent decenter, honeste, ad amussim, cum maturitate, grauitate, & condecentia morum, ac secundum uniformem gestum & modum sacri ordinis nostri.

¶ *De eximia perfectione & simplicitate fratrum Laicorum: Et de singulari sanctitate aliquorum patrum, Caput VII.*

IN grege Laicorum eadem per omnia mandata erant, atque religiosissime obseruata. Erant enim ueri conuersi nomine & re totaliter à mundo ad Deum, filij obedientissimi, fratres charissimi, famuli diligentissimi, patres affectuosissimi, solicitudinem maximam gerentes pro monachis, & consolationem non modicam eis inferentes in tribulationibus eorum, & amici Dei familiarissimi: Quibus quæ audiuit à patre suo adorando, sæpe reuelauit Dei Filius. Cum uero essent sancti Idiotæ & sine literis, mira tamen conceperunt de lectis & auditis in Ecclesia & refectorio, & sciscitantibus ignitas spiritualis intelligentiæ scintillas eructauerũt. Negociationem sapientię

Dei,

Dei, prælibationesq́ internas frequentabant, exercebant, & cum intellectuali dulcedine gustabant, feruebatq́ inter eos, sicut inter monachos, studium rigidę paupertatis, superfluitatis odium, necessitatis tenuis usus, obliuio temporalium, concupiscentia desiderij æternorum, communis humilitas, cordis contritio omnibus in commune, suijpsius abiectio & prælatio sociorum: Sancta deuotio & feruor spiritus inerant inter eos, adeo, ut duo eorum iacentes super terram in tempore orationis, prostrato corpore eleuabantur simul cum corpore à terra: Nomen unius Rogerus, alterius uero Ioannes. In affirmationem huius aliud non minus stupendum referam, in ædificationem corporis Christi.

Fuit in illa domo nostra Londoniensi quidam uenerabilis pater, sanctitatis inenarrabilis, sexagesimũ post professionẽ suam in nostro ordine excedens annũ, è quibus triginta annis Prioratũ huius domus nostræ dignissime administrauerat, Vuilhelmus Tynzbi nomine, natione Hybernus. Hic ante habitus & ordinis susceptionẽ ad sanctã ciuitatẽ Hierusalẽ peregrinabatur, ubi & ab Agarenis captus fuit, et perimendus carceri traditus, Sed ipsi in hac angustia cõstituto, pri-

die quàm occidendus erat, uenit in mentem memoria cuiusdam imaginis diuæ Catharinæ, in capella domus paternæ in patria sua pendentis: Ad quam toto cordis affectu conuersus, inuocabat cum crebris lachrymosis suspirijs præfatam Christi sponsam pro sui liberatione. Et in hac supplicatione diutius persistens, somnum incidit, à quo euigilans, inuenit se in illa capella domus paternæ ante prædictam imaginem sedere, Dei omnipotenti uirtute (cui nihil impossibile est) per immensa maris & terrarũ spacia subito translatum, non absque grandi miraculo. Vnde & ipse & cæteri qui aderant, uehementer admirati, & de inopinato eius aduentu gauisi sunt. Ipse autem diuinam in se expertus clementiam, & beatissimæ Catharinæ patrocinium, rem prout gesta erat, omnibus enarrauit. Quibus auditis, eum in magna reuerentia habere cœperunt, & ut sanctũ uenerari. Quod ille perpendens, clam aufugit, & ad ciuitatem Londoniarum deuenit, & post aliquantulum temporis habitum nostræ religionis in domo nostra suscepit. In qua alter Anthonius effectus est in perpessione & uictoria tentationum, in frequenti conflictu Dæmonum, & in sanctitate uitæ. Sicut enim Dęmones

plagauerunt

plagauerunt ſanctum Anthonium ſemiuiuo eo relicto, ita & hunc. Qui quidem celabat omnia ob humilitatis cõſeruationem, quantum potuit. Quadam tamen nocte, tot & tantis plagis à Dæmonibus læſus erat, quod non potuit ſe mouere à loco in quo iacebat, nec tegere corpus ueſtimentis, propter quæ compulſus erat, abſens eſſe à principio matutinarum: Quem requirens infirmarius, inuenit in terra iacentem cum defluentibus uulneribus, omnibus in cella ſua conturbatis & confuſis, frequenter etiam in multis aliis eum impugnauerunt. Iſte ſanctus Pater tantæ ſanctitatis erat, quod per multos annos ante ſuum obitum, raro uel nunquam dicere potuit illud ſanctiſsimum Euangelium: In principio erat uerbũ, abſq; ecſtaſi & raptu. Raptus quoq; erat quodam tempore in Paradyſum, ubi & audiſſe ſe perhibebat ineffabilia uerba, & multos ibi uidiſſe, & cognouiſſe olim ſibi familiares. Supereminens ſanctitas huius, probata erat ab omnibus ſine ſimulatione. Obiit autem Anno Domini 1529.

Multi alii etiam in illa noſtra congregatione, mira dulcedine diuini amoris inebriati, ac ineffabili ſanctitate præditi erant. Sæculares dicebant,

 quod

quod si possibile esset hominibus in terris assimilari Angelis in cœlis, eorumq́; puritatem aliqualiter attingere, in illa domo nostra tales esse. Sed & ipse uenerabilis pater Prior, crebrius dicere solebat, sese Angelos sub sua obedientia
Psal. 81. habere: Ego autem dixi, dij erant, & filij excelsi. Quo ad furtiuas disciplinas, quas multi eorum susceperunt, & de tentationibus, quas pertulerunt, in quibus terribilibus effigiebus Diabolus apparuit eis, quas molestias intulit eis, quibusque plagis corporis mactauit & cecidit eos, qualisque ludus factus est eis, talia quidem & alia quam plura potius miranda, & facilius ueneranda, quàm imitanda, omitto scribere, ne non ueritatis obtestatio, sed adulationis, inanis iactantiæ, aut propriæ laudis obsequium esse putetur.

Sed hoc pro ueritate sciat omnis domus Israël, quod mirabilis Deus mirabilia multa & magna, circa electos suos in illa domo existentes, operari dignatus est. Lingua non potest dicere, nec litera exprimere magnalia Dei, quæ per eos fecit: quot tentati, per eorum preces & sancta consilia alleuiati, quot afflicti & mœsti sunt consolati, quot à baratro desperationis

nis

nis subleuati, & erepti: Nullus inconsolatus recessit ab eorum colloquio, nec aliquis periit, qui eorum implorauerat auxilia, & se precibus eorum semel submiserat, sed sanabatur à quacunque spirituali infirmitate detinebatur: cum alij quidam non ita suffulti specialiter, aut gladio se peremerint, uel strangulauerint, aut seipsos suspenderint, uel in aquam demerserint. Montes excelsi ceruis, & petra refugium erat herinacijs. Et quod superest, & maximum erat, humiliauit eos Deus, qui est ante sæcula. Nihil fiebat per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores se inuicem arbitrantes, non quæ sua sunt, uel erant, consyderabant, sed ea quæ aliorum, colligentes singuli fasciculos myrrhæ ex aliorum uirtutibus, unde sibi humilitatem construerent. Psal. 103.

Et quamuis per singulorum humilitatem discurrere ut possim, uires internę mihi non suppetant, nimisq; protraherem sermonẽ, nota facere si uelim omnia quę uidi & noui, unius tamen humile sentire de seipso non reticebo, patris scilicet Vuilhelmi ex Mewe, qui cũ esset iuuenis annorꝝ uiginti et octo, genere prę clarus, ingenio acutus, Græco Latinoq; sermone non mediocriter insi-

gnis,

gnis religionis magnꝰ zelator,strenuusq́ꝫ cultor Dei,nec inuentus esset quis similis illi per omnes domus nostræ prouinciæ, primo Vicarius,postea Procurator nostræ domus, & singulis noctibus in fine secundi nocturni ab Ecclesia recederet,permittentibus statutis, tam confuse recedebat (sicuti mihi crebro referre solebat) quasi reprobatus esset à Domino, indignum se iudicans non solum annumerari,uerumetiam appropinquare uel permanere in consortio fratrum suorum, cum quibus staret & cõsisteret in laude Dei, & idcirco electum se esse in officium Iudæ, ut cum Iuda in fine damnetur, se timere aiebat. Quibus lachrymis illud officium Procuratoris susceperit, quęq́ꝫ media inuestigarit,ut ab illo exoneraretur,nouerunt uniuersi illius domus. Nunquam illo cordialius dolentem,& amarius plorantem uidi quenquam, quum, solitudine cellæ relicta, in tumultum sæcularium exiret, iniunctum sibi sub obedientia exequuturus officium,
Psal. 101. cum de Pellicano solitudinis fieret taurus pinguis, aptus ad occidendum, de nycticorace in domicilio,coruus deuorans in torrentibus,et de passere solitario,fieret aquila super domum Domini: Dolor ingens tunc attriuit cor eius humile,

le,

le, inuentam preciosam margaritam uerebatur perdere, gustato insuper spiritu dulci'q; quiete solitudinis, desipiebat caro libertas'q; seruilis. Similes sui in hoc erant & alij quàm plures, qui maluerant sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa & in domo cõmuni. Mutuam charitatem illorum, non solum gestus & uerba (quibus se inuicem semper amplexati sunt) sed permaxime ipsa pia sollicitudo (quam unus gerebat pro altero) in omnibus illis malis, quibus circundati erãt (pręcipue, quãdo cibaria domorũ per præpositos domus ablata erãt ab eis) ostendebat. Quomodo cõpatiebãtur singuli singulorũ inediæ & fami, quomodo tũc se mutuo cõsolabãtur, quas'q; adinuẽtiones explorauerũt, per quas alijs subueniret̃, & eorũ refocillarẽt famem & sitim, pia quoq; sollicitudo ipsorum pro incarceratis infra & extra domum luculentissime demonstrabat, per quæ illos ueros esse discipulos Domini nostri Iesu Christi, probatum erat. Nihil inferam de castitate, quia nihil inquinatum uel immũdum introiuit in illam ciuitatem. Quid plura? Ibant in directum uaccæ, per uiam quæ ducit Bethsames, & itinere, non diuerso, sed uno gradiebantur omnes, pergentes & mugientes Prouer. 21.

atque lugentes prolongationem sui incolatus, & miserias huius peregrinationis: & non declinabant, neque ad dexteram neque ad sinistram.

¶ *De fratribus reprobis cum bonis sociatis, & eorum terribili punitione, Cap. VIII.*

Hiere. 31. SED si forte calcitrasset quispiam (Nouum enim conderet Deus super terram) si in tanto conuentu zizania non superseminasset inimicus, & bonis mali non admixti fuissent, in exercitationem bonorũ (Sicut eñ ibi erãt multi boni, boni ualde: ita erãt ibi aliqui mali, mali ualde) Et quemadmodum pijssimus Deus nõ cessauit illos

Prouer. 10. probare, quasi aurũ quod per ignẽ transit, in bonum ipsorũ, per accumulationẽ meritorũ & amplioris gratię, ut ambularẽt de uirtute in uirtutẽ: ita & istos malos post multas uocationes & diuersas correctiones, ad innotescendum, q̃ graue crimẽ sit post uota retractare, quomodoq; displi

Eccle. 5. cet sibi stulta & infidelis ꝓmissio, quámq; maledictus sit, qui uotũ immolat Domino debile uel claudum, quomodoq; melius esset nõ uouere, q̃ post uota ꝓmissa nõ reddere: Nõ habens tandẽ super quo percuteret eos ultra, addẽtes pręuaricationẽ, dimisit eos secundũ desideria cordis eorũ,

quod

quod omniũ plagarũ ſuper peccatores eſt gra-
uiſsimũ metuẽdiſsimumq́ ęternę reprobationis
ſignũ. Et permiſit eos labi, peccatis ſuis exigenti-
bus, de bono in malũ, de malo in peius, & depe-
iore in peſsimã obcæcationẽ & cæcitatẽ mentis,
q nõ ſentiebãt percutientẽ, ſed dixerũt bonũ ma Eſa. 5.
lum, & malum bonũ omnibus diebus uitæ ſuæ.
Si ergo, ut dicere cœpi, forte calcitraſſet quiſpiam
aut aliqui ex eis, primo correxit eos Prior pa-
terne ad emendationẽ, nolens eos perire, ſed ad
pœnitentiã reuerti. Cũ eñ ineſſet cuiq; in illo clau
ſtro, cor malũ & incredulitatis diſcedendi à Deo
uiuo, uel alius quis exacerbaſſet Deum peccator,
non cõtinebat in ira ſua clementiſsimus dominus
miſericordias ſuas, ut ſecundum multitudinẽ iræ
ſuæ nõ quęreret, reſeruans oĩa in futuro: Sed cũ
ſtatim in foribus peccatũ adeſſet, ulciſcebatur per
apertã uindictã, de quibus uindictis nõ eſt modo
dicendũ per ſingula, quas patres noſtri narraue-
runt nobis. Aliquas earũ quas ego, & qui mecum
eſt, frater conuerſus, uidimus, recitabo, propter
cautelam aliorũ. Fœlix enim quem faciunt aliena
pericula cautũ: Iuſtus quoq; lauabit manus ſuas Pſalm. 57.
in ſanguine peccatoris, timens & deuitans talia
cõmittere, propter quæ uidet alium plagatũ. Pe-

Prouc. 19. ſtilente quippe flagellato, ſtultus ſapientior erit.
Fuit itaq; in hac congregatione noſtra, monachus quidam Thomas Salter nomine, ſummopere delectatus in denotatione & diffamatione fratrum, & hoc apud ſeculares, qui tamen nunq̃ abſtulit malum á ſeipſo. Hic poſt crebras Apoſtaſias, quodam tempore cum in carcere clauſus fuiſſet, ſub cuſtodia etiã unius fratrũ converſorũ, ne amplius fugã faceret, adeo terribiliter dæmones quadam nocte eũ aggreſsi ſunt, & tam dire & horribiliter tractauerũt, q̃ niſi cuſtos ſuus, qui id in ſpiritu uidebat, corporeq; nimio terrore cõcuſſus, dæmones ſentiebat ad Apoſtatã introeũtes eũq; uexãtes, qui inſuper audiebat clamores afflicti: Niſi (inq;) iſte cuſtos per ſuas deuotas acclamationes et ſanctas preces, cito ad eũ euigilaſſet, ipſum penitus ſtrãgulaſſent & necaſſent, ſicut ipſemet Apoſtata poſtea retulit, qui tamen poſt multã morã, dæmonibus etiã effugatis, uix ad ſe redire potuit. Alius quoq; frater fuit Georgius nomine, huic uehementer aſpiranti ad ollas carniũ in Ægypto, oĩa quæ ordinis & ſanctæ religionis erãt, onerosa uidebant et grauia. Hic quodam tempore ueſperarũ attædiatus in diuino ſeruitio, exiuit Eccleſiã ſecũdum cõſuetudinẽ, deambulatum

bulatū in capitulo. Quod cū ingressus fuisset, ima go crucifixi, quæ pendebat in ꝓspectu introeuntibus, uidebat̄ sibi uertere dorsum in cruce, auertens se totaliter ab eo. Quo uiso, ille eodē instanti amens factus est, & cecidit in desperationē, & in illo miserabili statu permansit per dimidium annū. Postea uero per preces fratrū pristinę redditus fuit sanitati, quam nulla tamen emendatio cōuersationis comitabatur. Nam in tantam irreligiositatē decidit, quod compulsus erat conuentus eum expellere ab ordine per licentiā Capituli generalis. Fuit etiam alius sacerdos, nomine Nicolaus Rawhus, nimis tepidæ cōuersationis, cui etiā satis molestū erat in Ecclesia permanere, qui tandem apostatare meditabatur. Is ueniendo quodam tempore ad uesperas, tanta percussus est cęcitate, quod ostium Ecclesiæ minime intrare quiuit, nec etiā inuenire: cum tamen unum pedem super limen posuisset, sed palpando huc illucq̀ꝫ diuertebat, & ad cellam reductus, statim uisum recepit. Indignus ergo erat intrare Ecclesiā. Sed & iste idem alio tempore in celebratione Missę constitutus, tanto terrore ac tremore corporis est concussus, quod procedere non potuit, sed compulsus fuit uestimenta sacerdo-

talia

talia exuere, & inchoata deserere. Similiter & alius frater, nomine Henricus, cõsimilis teporis & cõuersationis, eadẽ ruminans, sed nõ recte di uidens, in celebratione Missæ conuẽtualis cõstitut9, eodẽ modo plagatus fuit per horribilẽ tremorẽ, cucurritq; ab altari in Sacrariũ, ut exueret uestimẽta, quod & fecit. Quia semel cœpi loqui, addam & quintũ de alio quodã, qui etiã monachus erat in domo nostra, nomine Ioannes Dailei, magnis quidẽ tẽtationibus prægrauatus. Hic quadã die murmurauit, q nõ fuit saturatus, & cibus in prandio sibi administratus oculis suis & appetitui nõ placuit, dicẽs inter cætera, Se maluisse comedere bufones, q illius generis pisces. Mira res, iustus Dominus nõ fraudauit eũ à desiderio suo. Tantã em̃ copiã bufonũ attulit ei, q cumulati, pauimentũ cellæ eius replerẽt, reptãtes & salientes post eũ, quocũq; circa cellã suã pergebat. Erãt sibi cõmensales & cõuiuæ in mensa, etiã in ipsum discũ suũ prosiliebant: erãt quoq; ei con torales & socij in lecto. Si quem in ignem proijceret, statim exiliebat illęsus: si occidisset eos, alij superueniebant, & numerus quotidie augmentabatur, perseuerabantq; cũ eo in cella sua per integrum mensem, nec ullo modo ab eis liberari potuit. Semel aũt unũ eoꝝ forcipe apprehensum, in

igne torrere uoluit, sed tantus fœtor ex eo exalauit, ut à cœpto desistere cõpulsus sit: etiam alij existentes in claustro à longe, eundẽ fœtorẽ sentiebant. In horto uero suo permanserũt per spaciũ trium mensiũ, ipsemet frater sæpissime hoc idem cum magno dolore cordis enarrare solebat. Sic per hęc & multa alia reuelauit Deus cõdensa, noluit tam sanctũ collegiũ, adeo nefarijs actibus & enormibus peccatis dehonestari. Propter alios quoq; permisit deus istos talia pati, ne in idipsum incredulitatis exemplũ & peccatũ quis incideret, & propter seipsos, ut ita castigati à talibus, in posterũ desisterẽt stultitijs & neqtijs: Qui tamẽ nõ sunt reuersi, sed irritũ fecerũt pactũ suum cũ Deo & omnibus suis sanctis, & habitu religionis reiecto, exierunt à nobis per licentiã Dñi Regis nostri. Sed hæc de huiusmodi dicta sufficiãt, & utinam eorum pœnitentiam insinuare possem & emendationem, sicut eorum delicta & pertinaciam, ut spes pereuntium esset recuperatio deperditorum. Sed modo eorum mala tantũ indicata sunt, ut cautela posterorũ sit ruina præcedẽtium.

Nunc uero ad inchoatę historiæ seriem prosequendam, stilum retorquebo, bonorũ & malorũ exemplis & moribus elucidatis, ut ubi bonorum exempla nos non prouocant, saltem aliorũ mala

nos terreant. Nam idem eſt Deus, & abbreuiata eius manus non eſt, ſed adhuc extenta, ad ſal uandum & ad puniendum. Et ad domũ meam reuertar unde exiui, ubi ut confitear Domino in bonis ſuis, dignetur reędificare in ea tabernaculum ſuũ, & reuocare ad eam omnes captiuos & diſperſos ſuos, ut in Hieruſalem conſolemur. O domus glorioſæ uirginis pijſsimæ matris Dei, ędificata olim cum propugnaculis, nũc ſedens in triſtitia domina gentiũ, nomẽ tuũ & memoriale tuũ in deſiderio animę. Anima mea deſiderat te in hac nocte tenebroſa, ſed & ſpiritus meus in pręcordijs meis: De mane uigilabo ad te, cupiẽs reſtauratione tuã uidere. O q̃ beatus eſſem, ſi fuerint reliquię ſeminis mei ad uidendam claritatẽ tuã primã, quã habuiſti ab initio. At quorsũ iſta? Quare mœrore cõtraheris anima? Nunquid rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus perijt, quia innouauit te dolor? Nonne benefecit tibi Deus, perducens te recto itinere in domũ fratris matris tuę, ut inde ſumas uxorẽ filio tuo Iſaac? Nunquid in Iudęa tantũ notus Deus? O conſolatio oneroſa: renuit conſolari anima mea taliter. Bene mihi quidem fecit Deus, merita excedens & uota, non attendens miſerias & culpas,

nec

nec mihi faciens ſecundum peccata mea: Sed ſi in ipſum cœlum raperet, degenerantis animi eſſet & nimiæ ingratitudinis, immò uero impietatis nequiſsimæ, obliuiſci maternorum uiſcerum in hac ſenili ætate, quæ me genuerunt. Et quid ago? Si locutus fuero, non quieſcet dolor meus: Et ſi tacuero, non recedet à me. Exemplo idcirco eius, qui cũ turbatus eſſet, non loquebatur, obmuteſcam. Veritatem tamen hanc dicam, & non mentiar, teſtimonio mihi perhibente conſcientia mea, quòd triſtitia mihi magna eſt, & intimus dolor ſuper dolorem cordi meo, non ſolum pro fratribus meis abſentibus, qui deſiderant diem uidere ex die, quibus nondum perforatum eſt foramen in ore Leuiathan, ut libere tranſeant hoc mare magnum & ſpacioſum ſine periculo mortis: ſed etiam pro alijs, quorum multos ego noui, qui credituri eſſent per eos & conuerterentur ad Dominum Deum noſtrum, ſi aliqua domus noſtri ordinis in illa prouincia reædificaretur: prò meipſo autem nihil niſi in infirmitatibus meis ſpiritualibus. A quibus ut alleuier per Dei miſericordiam, hanc ſunamitem cum amore & gratiarum actione, quibus poſſum, non quibus uellem & debeo, am-

Job 40.

plectar in ſpe, quòd participet mecum de bonis ſuis, & temperet dolorem, qui ex morte matris meæ accidit, ac incaleſcente ſuo tactu refoueat carnem frigidatam præ inueteratione in diebus malis, quando fodiebatur pectori fouea, firmiſſime ſciens, quòd hic & in omni tribu Iſraël magnum ſit nomen Domini. Et quamuis omnes qui introibūt in domum Domini, reddituri uota quę diſtinxerunt labia ſua, non debēt apparere uacui, ſed in holocauſtis, in oblatione & odoramine uirtutū, cum reformatione mor҂ ac ſui abnegatiōe, Deo ſuo appropinquare: tamen ſancti patres noſtri, pro quibus præcipue hęc hiſtoria texitur, pręter oblationes & uota ultronea obtulerunt in decorem domus Dei noſtri holocauſta medullata, cum incenſo arietum, & adipe pinguium: obtulerunt boues cum hircis, pellem cum carne, nihil ſibi reſeruantes, nec corpus nec animam, nec interiora, nec exteriora, quandoquidem agonizauerunt pro iuſtitia uſque ad mortem, mortem quidem contemptibilem & horrendam, mortem autem patibuli, gladij & ignis. De qua morte reſtat adhuc dicendum. Quod priuſquā aggrediar (reuelationibus, quibus Dominus ſeruos ſuos frequenter erudiuit, prætermiſ-

termissis) de aliquibus signis prodigiosis pauca referam.

De prodigijs ante martyriũ fratrum uisis. Et de præparatione eorum ad mortem, primo propter secundas nuptias Regis, & tandem finaliter propter schisma, Caput nonum.

Ontigit autẽ Anno Domini 1533. procellosam hanc tempestatem præcedente, cometem uideri in aẽre extendentem radios suos plane & aperte usque ad domum nostram. Totus Conuentus, regrediens quadam nocte à matutinis, cernebat ac intuebatur radios prouenientes ab illa stella, coruscare ac scintillare per quandam altam arborẽ in cœmiterio nostro, & transfundere se, & transuerberare super Ecclesiã nostram, & illum locum, ubi campanæ pendebant. Quod quidẽ inauditum est, & inuisum à retro sæculis. Eodem quoque anno uenerabilis pater Prior noster, quadã nocte post secundũ Nocturnũ egrediebat Ecclesiam, qui intrans in cœmiteriũ, uide-

bat in aëre globum sanguineum miræ magnitudinis. Ad cuius aspectum expauit cor eius, & pre timore cecidit super terram. Eundem aut similem globum siue spheram uidebat & alius frater eadem nocte, exiens in hortum celle post Matutinas. Alia etiam non minus monstrosa de duobus cuneis muscarum, instante ipso periculoso tempore acciderunt: Quarum una turma fuit nigerrima, et ualde deformes erant, similime illis muscis, quæ gignuntur è fimo iumentorum. Alterius uero turmæ muscæ, erant diuersorum colorum, et oblonge, similes illis que uolitant in arundinetis super aquas. Et hæ turmæ duæ infinitæ multitudinis, diuersis temporibus requieuerunt super domum nostram, ac omnem superficiem eius cooperuerunt. Que quidem omnia aliquorum euentuum signa & prodigia nobis imminentium esse formidabamus, & in bonum conuerti omnes rogabamus. Sed anno sequenti timor, quem timuimus, euenit nobis, & quod ueriti fuimus accidit, ac tanta mala eruperunt, per quæ si Deus nobis misericors non fuisset, poterat omnis retro abundantia tradi obliuioni.

Anno enim Domini 1534. cum ciuitas nostra,

ſtra, domum dico ſalutationis beatiſsimę Matris Dei uirginis Mariæ iuxta Londonias, habitaretur in omni pace (leges enim optime cuſtodiebantur, propter dicti religioſiſsimi patris noſtri Ioannis Houthon inibi Prioris exiſtentis, diſpoſitionē, deuotionem, pietatem & peruigilem curam circa gregem ſuum, ac animas inibi odio habentes mala) contigit inimicum humani generis, quieti, paci, charitati ac ſanctitati eorum inuidentem, animum regis Anglię, ad quędam illicita in regno ſuo peragenda inſtigare. Super quibus conſenſum omnium ſibi ſubditorum, à ſedecim annorum ętate & ſupra, tam religioſorum quàm ſæcularium extorquere uolebat: Quorum malorum caput ſiue principium hoc erat, ut omnes ſecundis ſuis nuptijs, priore regina et coniuge ſua licet ſuperſtite, cōſentirent, eaſque ratas & licitas eſſe affirmarent. Cumq; commiſſarij ad hoc negotium delegati, hoc edictum regis exequi egrederentur, & ad ſanctum patrem noſtrum deueniſſent, quatenus ipſe & ſuus conuentus regiæ iuſsioni & ordinationi præberent conſenſum: Reſpondit pater, ſuæ uocationis non eſſe, nec ſe, ſeu quenquam ſuorum, regijs negotijs ingerere poſſe aut debere:

Secundæ nuptiæ uiuente prima uxore.

Neque ſua intereſſe quam uelit rex repudiare, quámue accipere uxorem, dummodo à ſe ſuiſq́; nihil de huiuſmodi rebus exegerit. Sed hoc reſponſo non contenti, uoluerunt, ut ſine aliqua interpolatione, conuentu ſuo congregato ſub præſtito iuramento illicitas eſſe priores nuptias affirmarent, hiſq; ſecundis et proli ſubter eas editę prębe rent animum & obedientiam. Venerabili tunc patre noſtro reſpondente, ſe non poſſe capere, quo pacto priores nuptiæ ſecundum ritum Eccleſię celebratę et tam diu obſeruatę irrita rentur, iuſſus eſt mox recludi in carcere turris Londonienſis cum patre Hunfrido, procuratore domus noſtræ, ubi per unum menſem detenti fuerunt. Poſtea uero perſuaſum eſt eis per quoſdam probos & doctos uiros, illam non eſſe licitã cauſam mortis infligendę: Quibus auditis, ſub conditione regiæ annuerunt iuſsioni, ſicq́; dimiſsi, domum redierunt, quos admodum læti ſuſcepimus. Verum quando id iuramentum à conuentu exigebatur, non minima inter eos erat turbatio: Quod cernens pius pater noſter, ait. Nondum aduenit hora noſtra, patres chariſsimi. In ipſa autem nocte, qua frater procurator & ego à carcere fuimus dimiſsi, me non tam

cito

cito euaſurum, ſed illuc reducendum, eundemq́ carcerem infra annum me recepturum ſomniaui, ubi curſum meum conſummabo. Reſtat idcirco aliquid aliud nobis in breui proponendum, ut exiſtimo (quamuis fides non ſit adhibenda ſomnijs) tamen pariter uiuamus Deo non offenſo, quamdiu poſſumus. Dum hæc ita agerentur, uenerunt Conſiliarij regij & rectores ciuitatis cum ſatellitibus ſuis, rapere & carceri mancipare totum conuentum. Remiſerant enim eos uacuos à propoſito bis antea, uenientes accipere iuramentum. Quod fratres conſyderantes, pijs & ſalutaribus ſancti patris conſilijs & exhortationibus acquieſcere decreuerunt. Et ſic demum in uerba regis iurauimus, ſub conditione tamen, quatenus licitum eſſet. Anno Domini 1534. die uiceſimo quarto Maij, Prioratus patris noſtri anno quarto. Nos igiť de uentre huius imma- Ionę 2.
nis ceti ſalua conſcientia, ut ſperabamus, liberati, lętari cœpimus cũ Iona ſuper hedera in habitaculis noſtris, quę obumbraret & protegeret nos à pluuia, turbine & æſtu, ut ſub umbra illius ſecuri ſederemus abſq; aliqua maiori tribulatione. Sed Pſal. 145.
melius eſt confidere in Domino, quàm in principibus, in quibus nõ eſt ſalus. Pręparauit em̃ Deus

uermem

Ionæ 4. uermẽ in aſcenſu diluculi, qui percuſsit hederã et exaruit, nullo ueſtigio prioris fœderis initi remanente, uexatioq́ꝫ dedit nobis intellectũ de prędicta reuelatiõe ſancti patris noſtri. Et tũc uere experti ſumus, ꝙ Propheta fuerat in medio noſtri.

Schiſma ab unitate Eccleſiæ. In principio enim anni Domini 1535. diffinitum fuit per Regem Angliæ, & in celebri actu Parlamenti ſui inſtitutum, ut omnes authoritatem & obedientiam, quam debebant domino Papæ & cuiq́ꝫ alio ſuperiori in alijs regnis, abrenunciarent, & ipſum Regem, ut ſupremum caput Eccleſiæ, tam in ſpiritualibus quàm temporalibus, ſub iuramenti atteſtatione ſuſciperent: Contradicentes uero, tanquam rei læſæ maieſtatis haberentur, & æquali morte plecterentur. Quod cum per totum regnum promulgatum fuiſſet, uenerabilis pater Prior noſter conuocauit Capitulum, atque quæ imminebant conuentui indicauit. Quibus auditis, conſternati erant animo ualde. Tunc dixit pater, Triſtitia mihi magna eſt, & cordi ingens dolor præ cæteris, pro fratribus meis iuuenculis, qui abundant in iſto conuentu. Videtis enim fratres, q̃ multi ſunt hic iuuenes innocenter modo uiuentes, quorum ceruicibus iugum oneris et

ſceptrum

ſceptrum exactoris nunquam impoſitum fuit: Qui cum ſemel commixti fuerint inter gentes, timendum eſt, ne diſcant opera eorum, & cum cœperint ſpiritu, nunc carne conſummentur: Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala: Cum peruerſo conuerſantes, cito peruertentur. Et difficile eſt tangere picem, id eſt, mundum abſq; inquinamento carnis & ſpiritus, ac tranſire per ignem illæſum. Alij etiam ſunt ex nobis, à quorum fortaſsis cordibus luxuria penitus abſciſa non eſt, de quorum periculo non minime metuimus, cum reincœperint per conuerſationem mūdanis rurſus inuolui. Quid dicam ergo fratres, uel quid faciam, dum nil boni perferam de his, quos dedit mihi Deus, ante iudiciū æternum? Et fletus magnus inter eos erat. Tunc dixerunt omnes conſtanti animo & una uoce, Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra, & teſtes erunt ſuper nos cœlum & terra, quod iniuſte perditi ſumus de terra. Reſpondit mœſtus pater, Vtinam ita fiat, quod una mors reddat uiuos, quos una uita tenuit mortuos. Sed nec tantum bonū nobis, tantumq; malum ſibijpſis illaturos eos credo: Ex nobili proſapia multi ueſtrum eſtis, ſed hoc potius (ut reor) facient, Vos

1. Cor. 15.

Ecclef. 13.

N ſeniores

ſeniores & me in mortem tradent, hoſquè iuuenes dimittent auolare liberos in terram non ſuam. Idcirco ſi ſolummodo pro meo conſenſu negocium fuerit, exponam me miſericordiæ Dei, & ero anathema pro his fratribus meis minimis, ac conſentiam regiæ uoluntati, ſi licite fieri poſsit, ut præſeruem iſtos à tot & tantis periculis futuris. Si aliter decreuerint fieri, ut omnes conſentiant, & ſi mors unius (ne tota gens pereat) non proderit, fiat uoluntas Dei, & utinam fiat par ſacrificium de omnibus. O quomodo coartabat ſpiritum huius ſanctiſsimi uiri, hinc charitas Dei nolens offendere eum, illinc periculum aliorum, à quo eos præſeruare cupiebat: ſed quid eligeret ignorabat, præualuit tamen charitas Dei, memorans eiuſdem ſententiam: Quid proficit homo, ſi lucretur uniuerſum mundum, ſeipſum uero perdat, & detrimentum ſui faciat? Qui me erubuerit & ſermones meos, &c. Vel illud: Qui aliquid amat plus quàm me, non eſt me dignus.

Lucæ 9.

Matth. 19.

Nihilominus iſte ſanctus pater noſter ita anguſtiatus in hac conuentione noſtra, dixit inſuper nobis. Ignorantibus nobis fratres quid eueniet,

ne

ne imparati inueniamur, quando Dominus pul ſauerit ianuam, diſponamus nos, ac ſi ſtatim morituri ſimus: Iacula enim præuiſa minus feriunt. Tunc ſuaſit eis præparare corda ſua Deo per generalem confeſsionẽ, deditq; licentiam, ut unuſquiſq; confeſſorem quemcunq; uoluerat in clauſtro ſibi eligeret, & omnibus dedit authoritatem plenariæ abſolutionis. Et hoc facto, ſequenti die inquit: Quia in multis offendimus omnes, & Iacob.3. unuſquiſq; debitorẽ habet fratrẽ ſuum, & etiam quia ſine charitate nec mors nec uita aliquid proderit, inuicem reconciliabimur. Et tertia die Miſſam de Spiritu ſancto celebrabimus, pro gratia illius impetranda, qua ualeamus uoluntatem & beneplacitum eius adimplere. Igitur cum prima dies tranſiſſet, patris noſtri ſaluberrimo conſilio adimpleto, & dies reconciliationis adueniſſet, præmiſſo Pater noſter, diutino & deuotiſsimo ſermone de charitate, patientia, ac firma adhæſione poſt Deum, in aduerſis, tractando illos quinque primos uerſus Pſalmi: Deus repuliſti Pſal.59. nos, & deſtruxiſti nos: ita finiendo & concludendo ſermonem ſuum. Melius eſt nos hic pro culpa breuẽ ſuſcipere pœnam, quàm æternis ſeruari cruciatibus: Tunc dixit, Chariſsimi patres

& fratres, quod uideritis me facere, facite obsecro & uos. Statimq́ surgens perrexit ad seniorem domus iuxta se sedentem, ac genua flectens coram eo humiliter petijt ueniam, & indulgentiam pro omnibus suis excessibus & peccatis, contra eum aliqualiter commissis corde, ore, uel opere. Et eodem modo, alter se habuit ad eum, petens ueniam pro suis. Et sic procedens pater per chorum suum primo, deinde in altero choro eadem petijt ab unoquoq; singillatim per se, donec ueniret ad ultimum conuersum, amarissimè plorans super singulos. Et similiter omnes sequebantur eum alternatim, singuli petentes à singulis ueniam. O quantus ibi luctus, quantæ profu-
Matth.2. sæ lachrymæ? Vere uox in rhama audita tunc
Hie.31. erat, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios suos inconsolabiliter & irremediabilibus lachrymis, præuidens mala eis imminentia. Ab hoc die, qui uultum sancti patris nostri intuitus fuisset (qui quidem antea ob qualemcunq; euentum, in diuersa nunquam mutabatur) sciuisset utique, quæ & qualis plaga modo tetigerat cor eius. Facies enim & color immutatus, declarabat internum animi dolorem. Circumfusa erat uiro interna quædam mœstitia, & horror corporis,

per

per quem manifestus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur.

Tertia uero adueniente die, qua Missa de Spiritu sancto in conuentu celebranda erat, ipsemet deuotus pater Prior præparauit se ad illam persoluendam. In cuius tempore Missę dignatus est omnipotens & misericors Deus, mira & ineffabilia operari. Sacramentum regis abscondere bonum est, opera autem Dei reuelare & confiteri honorificum est. Manifestabo ergo ueritatem, & non abscondam à uobis occultum sermonem. In illa conuentuali Missa, sanctissima eleuatione peracta, sibilus quidam auræ tenuis, exterius paululum sonans, interius uero multum operans, à pluribus percipitur & auditur auribus corporis, & ab omnibus sentitur & hauritur auribus cordis. Cuius dulci modulatione & sono, uenerabilis pater Prior tactus, in tantam est diuinę illustrationis copiam, & lachrymarum abundantiam resolutus, quod per longam moram in officio Missæ procedere nequibat. Conuentus quoque stabat stupefactus, audiens quidem uocem, ac sentiens miram & suauem operationem in corde, nesciens tamen unde ueniat aut quo uadat. Verum impleta gaudebant ui-

ſcera illo ſanctiſsimo flatu, & bene perceperunt, quod uere Deus illic eſſet, qui etiam ſecreta ſua denudabat aliquibus, diuidens cuiq; prout uolebat. Et quemadmodum legitur in numerorum
Num. 11. libro, ubi deſcribitur diſtributio ſpiritus in ſeptuaginta, quod requieuiſſet ſpiritus etiam ſuper alios duos, qui remanſerant in caſtris, & non exierant in tabernaculum: Ita modo apud noſtros accidit, Gratiã adminiſtratã & effuſam in tempore huius Miſſæ, participauerunt etiam fratres conuerſi, exiſtentes in capellis prope chorum adiacentibus, mira ſuauitate, tempore, quo & monachi. De hac ſanctiſsima Miſſa, pius pater noſter mentionem fecit in proxima conuentione fratrum, cum multa gratiarum actione & deuota admonitione, ut in gratia Dei permanerẽt, per inſtantes orationes, & ſanctam conuerſationem in humilitate radicatam, & filialem timorem. Subiunxitq́ꝫ, Non propter me, ſed propter ueſtram ſanctitatem hæc operatus eſt Deus. Illic erat pia lis & concertatio, quis humilius ſentiret de ſeipſo. Pater attribuebat omnia deuotioni filiorum, filij uero omnia ſanctitati & meritis patris.

Quanta autem in hac congregatione

post hanc diem, fuerit instantia precum, non est meæ possibilitatis enarrare: Quomodo etiam perseuerabant unanimiter in orationibus die ac nocte, & quomodo prosternebant se ante summum altare post matutinas, postulantes auxilium de sancto, ut dignaretur Deus tueri eos. O quoties replicauit pater Prior illam orationem Dauid: Ego sum qui peccaui, ego qui inique egi. Istæ oues quid fecerunt? Vertatur obsecro manus tua in me, & in domum patris mei. Et illud: Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. Taceo de multis alijs lugubribus conuentionibus & actionibus, quæ ibi gestæ fuerunt.

2 Reg. 24.

Ioan. 17.

Interea dum hæc ita se haberent, opponente se fortiter patre murum pro domo Israël, & stante ex aduerso pro omnibus sibi commissis, & nec minis nec blandicijs cedente, sed præstolante aduentum Consiliariorum domini regis, qui edictum eius exequerentur, reuerendus pater Robertus Laurens, Prior domus bellæ uallis, nostræ tamen domus professus, ad Londonias accessit uisitandi gratia, si cuncta prospera essent erga patrem nostrum & pecora sua: Erat enim uir plane religiosus, & pietate plenus.

Et

Et infra biduũ contigit, & reuerendum Patrem Auguſtinũ Vuebſter, profeſsũ domus de Schene, gerentẽ prioratũ domus uiſitationis beatiſsimę Marię, pro negocijs domus ſuę ad ciuitatem Londoniarum etiam aduenire: Qui diuertentes ad domum noſtram, audierunt in quibus malis & periculis conſtituti eramus, & quo furore exarſit in nos Dominus Rex. Intimatum enim erat ei, quod Prior cum conuentu illius domus prępar abat ſe ad reſiſtendum, propter quod nimio furore agitabatur.

De captiuitate torturaq; trium Priorum & martyrio eorum propter confeßionem fidei & Eccleſiæ Catholicæ, Caput X.

TVnc illis tribus reuerendis patribus Prioribus conſyderantibus iram regis eſſe nuncium mortis, illam mitigare ſi commode potuiſſent, communi conſilio decreuerunt, ut exitum rei committerent iudicio Dei, & illi anticiparent & pręoccuparent tempus expectati aduentus Conſiliariorum Regis, eundo ad dictum Dominum Thomam

mam Crouwell, constitutum à domino rege suum Vicarium in omnibus negotijs, ad implorandum, quatenus eius interuentu à regis edicto possent eximi, uel aliquam mitigationem siue alleuiationem, à tenore & rigore decreti in iuramenti præstatione obtinere. Ad quem cum accessissent hi tres reuerendi patres, eiq; sua desideria supplicationesq; humilime exposuissent, nullo modo annuebat petitioni eorum, sed eos tanquam rebelles in carcerē turris Londoniensis retrudi iussit. Ad quos, cum per unam septimanam ibi detenti fuissent, ipse cum multis alijs ex Consiliarijs Regis deuenit, propositurus eis decretū Parlamenti, quod fuit, Vt authoritati domini Papæ abrenunciarent, ipsumq; falsè, uiolenter ac extorte usurpasse suam primariam potestatem faterentur, & omnes alias externas potestates, iurisditiones & obedientias abnegarent, cuicunq; etiam personæ uel ordini debitæ essent aut promissæ: Soli regi suisq; obtemperarent, & ipsum Regem supremum caput Ecclesiæ, tam in spiritualibus quàm temporalibus, acceptarent, crederent, & affirmarent. Cumq; respondissent patres nostri, se consensuros omnibus, quæ & in quantum lex diuina permiserit,

ſubiunxit ille, Nullam exceptionem admittam, ſiue lex diuina permiſerit, ſiue non: Hoc integre, plenarie, ſynceriter in corde, & cum iuramento publico in ore affirmabitis, & firmiter tenebitis. Replicauerũt noſtri beatiſsimi patres, Eccleſiam Catholicam aliter ſemper tenuiſſe ac docuiſſe. Reſpondit ille, Non curo Eccleſiam, uultis conſentire, an non? Dixerunt illi, ſeſe propter timorem Dei non auſos eſſe cõtraire, ac deſerere Eccleſiam Catholicam, pro eo quod diuus Auguſtinus dicit, ſe noluiſſe credere Euangelio Chriſti, niſi quia ſancta Orthodoxa Eccleſia ita eum inſtruxit ac docuit. Tunc iuſsi ſunt iterum recludi in carcere.

Die autem ad hoc deſtinato, producti ſunt ad tribunal, ubi cum ſuper hoc negocio denuo fuiſſent requiſiti, penitus contradixerũt, dicentes ſe nullo pacto legi Dei, doctrinæ atq; conſuetudini ſanctæ matris Eccleſiæ, uel in minimo uelle contraire. Quo audito, mox electi fuere duodecim uiri ſecundum conſuetudinem iuris, qui ſub præſtito ſuo iuramento, de hac re tractarent, utrum illi tres uiri, pro eo quod noluerũt acquieſcere ac ſubiacere decretis Parlamẽti, digni eſſent morte an non: Qui hoc mandato habito, ſententiam

tentiam ſuam diſtulerũt in craſtinum. Ventilata autem inter eos per totũ illum diem hac cauſa & quæſtione, contradixerunt omnes, & concluſerunt innocẽtes fore, & immunes ſanctos patres noſtros á tranſgreſsione legis, ſeq́ꝫ nullo modo inuenire eós poſſe tanq̃ꝫ reos occidendos. Interim ſuſpicatus ille Vicarius domini regis, bonam conſcientiam illorũ duodecim uirorꝫ, ueſpere primę diei, anteq̃ꝫ palam edicerent ſuum ueredictũ, miſit ad eos ſciſcitandi gratia cauſam tantæ dilationis, & quidnam facere intenderent. Illi uero nuncio intimauerũt, tam ſanctos uiros ſeſe nõ auſos fore, ut malefactores morti adiudicare: Qui renũcians hęc domino ſuo, in iram cõcitatus, ſine mora remiſit ad eos dicens. Si uos eos culpabiles nõ inueneritis, uoſipſi mortẽ tranſgreſſorꝫ ſubibitis. Illi tamen has minas paruipendentes, firmauerunt ſermonem ſuum, & tunc temporis noluerunt conſentire. Quod ille audiens, mox uenit ad eos, & per ſuas comminationes crudeles, compulit eos reddere ueredictum, uel potius falſum dictum ſuum, in condemnationem patrum noſtrorum, reoſquè eos condemnare læſæ maieſtatis. Quo ueredicto, per eos in craſtino propalato, data eſt á iudicibus ſententia mortis ſu-

per patres noſtros, eius ſcilicet, quæ in reos criminis læſæ maieſtatis dari conſueuit. Et ſic denuo in carcerem detrudi iuſsi ſunt, ubi & manſerunt diebus quinq;, per quos multas moleſtias paſsi ſunt, illisq; ſtantibus in magna conſtantia aduerſus eos, qui ipſos deprimebant, mandatum fuit, ut ad mortem educerentur. Supplicium ſiue modus mortis (ſi modus dici poſsit, ubi ſupra omnem humanum modum ſæua crudelitas & crudelis Tyrannis exaggerabatur) talis fuit.

Educti de carcere, ſtatim deiecti erant ſuper uimicillum, uulgariter Ahyrdle dictum, & reſupini huic alligati fuerunt, toto corpore extenſo in longum. Et ſic ſuper hoc accubantes, retro ad calces equorum per totam ciuitatem trahebantur, quouſque deuenerunt ad locum bubali, ubi omnes ſcelerati plecti conſueuerunt: Qui locus diſtabat ab illo carcere, una leuca uel miliari gallico. Quot grauamina quantosq; cruciatus per totam uiam illam pertulerũt, quando modo per turgida & aſpera loca iter haberent, modo per aquoſa & lutoſa, quæ in uia admodum abundant, traijcerentur, quis enarrare ſufficiat? Sicq; perductis illis ad locum determinatum, ſanctus pater noſter primus ſoluebatur. Tunc ſpiculator

genu

genu flexit (ut moris est illius patriæ) ante eum, petens sibi indulgeri opus illud crudele in eum exercendum. O bone Iesu, quis nõ fleret, Christi seruum si uideret in tanto supplicio? Quis posset non contristari, tam sancti uiri benignitatem contemplando, quàm benigne & modeste allocutus fuerit suum interemptorem, quàm dulciter amplexatus & osculatus, & pro eo & cæteris astantibus quàm pie rogauerit? Deinde iussus est scalam ascendere ad patibulum, ubi suspendendus erat, qui mitissime obtemperans, ascendit. Tunc unus ex Consiliarijs domini Regis, qui ibi stabant cum multis milibus hominum ad tale spectaculum concurrentium, petijt ab eo, si annuere uellet regiæ iussioni & decreto Parlamenti: Si uellet, uenia sibi daretur. Respondit constans martyr Christi, Testem inuoco omnipotentem Deum, & uos omnes obsecro, idem pro me in terribili die iudicij attestari, quod hic moriturus publice, profiteor me hanc inobedientiam & renitentiam contra domini nostri Regis uoluntatem, non ex aliqua pertinacia, malitia, siue animo rebellionis committere, sed solummodo ob timorem Dei, ne eius maiestatẽ offendam supernam, eò quod sancta nostra mater

Ecclesia aliter decreuit & statuit, quàm ipse rex uester cū suo Parlamento ordinauit, per quod obligatus sum in cōscientia mea, etiam paratus & non turbatus, hæc, & omnia quæ possunt infligi tormenta, pati potius, quàm Ecclesiæ doctrinæ aduersari. Orate pro me, & misereamini fratrum meorum, quorum Prior fui indignus. Et his dictis, inducias petijt à lictore, donec finisset orationem suam, quæ erat: In te Domine speraui, (Psal. 10.) usque: In manus tuas, inclusiuè. Qua dicta, & signo dato, euersa est scala, & sic suspensus erat. Et mox unus astantium, antequam sancta eius anima exiret á corpore, abscidit funem, sicque decidens in terram, paululum palpitare & respirare cœpit.

Tunc in alium locum adiacentem tractus fuit, ubi uestibus omnibus uiolentissime extractis, nudus super predictum uimicillum siue traheam rursus distenditur. In quem mox cruentus lictor nefarias suas manus misit. Primo eius uerenda abscidit, deinde uentrem eius dirupit, & uiscera uniuersa, cor quoque & omnia interiora sua euulsit ac proiecit in ignem: Ipso interim beatissimo patre nostro, non solum non rugiente clamoribus, præ intolerabili illo dolore, uerū etiam

econtra

econtra per hoc totum tempus, donec cor eius erutum erat, continue orante, & ſupra humanum modum patiẽtiſsime, manſuetiſsime et tranquilliſsime ſe habente: ita, ut mirarentur nõ ſolum præſides, uerum etiam omnis plebs, quæ uidebat. Et in ultimo ſpiritu conſtitutus ac pene euiſceratus, dulciſsima uoce clamabat. Pijſsime Domine Ieſu, miſerere mei in hac hora. Et (ut fide digni uiri affirmauerunt) tortori dixit, in ipſa euulſione cordis ſui, Bone Ieſu, quid facies cum corde meo? Et hęc dicens, ſpiritũ exhalauit. Poſtremo caput eius abſciſum erat ac truncatum, corpus in quatuor partes diuiſum. Hoc modo iſte ſanctus filius ueſter, fidelis inuentus eſt uſque ad mortem, reuerende pater. Migrauit autem ex hoc mundo ad Dominum, quarto die Maij, Anno Dñi 1535. ętatis ſuę quadrageſimo octauo. Prioratus uero ſui quinto, tanq̃ paſtor bonus, qui animã ſuam poſuit, nõ ſolum pro ouibus ſuis, Ioan. 10. ſed & pro iuſtitia & fide Dñi noſtri Ieſu Chriſti.

Iſto ſancto patre ita occiſo, alij duo prænominati uenerabiles patres, Robertus, & Auguſtinus, cum quodam religioſo uiro, nomine Reginaldo, ordinis ſanctæ Brigittæ, eodem crudeliſſimo genere mortis ipſo inſtãti ſucceſsiue uexati, uita

uita hac fuerunt priuati: Quorum omnia mor-ticina caldarijs sunt iniecta, & aliquantulum lixa, & sic demum per diuersa loca ciuitatis suspensa. Et unum brachium patris nostri ad portam domus nostræ suspendebatur: Quod quidem brachium, pendebat ibi usq; post duos dies transmigrationis nostræ in Babylonem. Tertio aũt die contigit duos ex nostris per illam portã transire: unum recedendo à domo nostra, & alterum accedendo. Et dum per euentum obuiationis mutuæ consisterent sermocinando, illud sanctissimum brachium decidit ad terram, nullo alio uidente, quod ualde raro inibi uisum est propter frequentationẽ uiatorum. Idcirco quasi pro miraculo illud nos suscepimus, & in loculo posuimus cum sanguinolento cilicio siue indusio eiusdem patris nostri, in qua martyrizatus fuit, & cum causa ipsius mortis descripta, per manus sancti Vuilhelmi ex Meuwe, quam ille misisset ad reuerendum patrem, præsidentem in domo uestra, si uita comes fuisset. Loculum autem reconditum in subterraneo loco reposuimus, donec congreget Deus congregationem populi sui, & propitius fiat. Hoc genus mortis & supplicium eos subijsse, palam est: hancq; esse causam

ſam & occaſionem necis eorum & non aliam, non ſolum teſtantur actus & ſtatuta Parlamenti, uerum etiam ipſe ſanctus pater noſter. Poſtq̃ enim ſententia mortis ſubeundæ in eum data fuit, omnia interrogata & reſponſa ſua in hoc negocio, ſcripſit propria manu in pugillari: Quem pugillarem miſit ad patrem Vuilhelmum iam dictum, procuratorem domus noſtræ, qui mihi miſero dedit eundem, quem & ego poſtmodum cuidam Hiſpano, uiro probo & deuoto, nomine Petro de Bardis, contuli: Qui mihi promiſit, eundem pugillarem cum portiuncula induſij ſancti patris noſtri, ſanctiſsimo domino Papæ, aut reuerendo patri tunc præſidenti in domo ueſtra, ſe miſſurũ. Hæc idcirco retuli, quia aliqui mediocris cenſurę dicunt, ſanctum patrem noſtrum cum fratribus ſuis conſpiraſſe in mortem domini regis, & ideo ultionis iuſtæ ſubijſſe ſententiã. Quod penitus falſum eſt. Et quid egemus teſtibus? Nos ipſi, qui uiuimus, qui relinquimur, audiuimus ex ore ipſius domini Cromwell cauſam. Et oppoſuit nobis eandem, quoties ad nos uenit, ſub eadem forma & cum eiſdem uerbis. Synceriter, integre & ſine aliqua ſimulatione, iureiurando abnegabitis authoritatem Papę,

& omniū superiorꝫ uestrorū, sicut supra recitaui.

¶ *De trium aliorum Patrum trucidatione, & residuorum afflictione continua, Cap. XI.*

IS sanctis ita trucidatis, ob hanc quoqꝫ causam infra tres sequentes hebdomadas, quidam infimæ conditionis homines, & nullo nomine digni, ad præfatum domini regis Vicarium accesserunt, postulantes ab eo authoritatem, plures Carthusienses illudendi & affligendi. Qua libenter concessa, concito ad nos uenerūt gradu, ac tres alios uenerabiles patres (qui capita remanserant) rapuere, scilicet patrem Hunfridum Middelmore, tunc Vicariū existentem, & antea procuratorem domus: patrem Vuilhelmum ex Meuwe, remotū à Vicariatu procuratorem factum, & patrem Sebastianum Nendegate, sacerdotē & monachum eiusdem nostræ domus: hos tres illi immisericordes duxerunt ignominiose ad fœtidissimū carcerem, ubi illos per duas integras hebdomadas cathenis ferreis circa colla & crura iniectis, constrinxerūt, & alligauerūt eos durissime, cum maxima crudelitate, erectos

ad

ad postes & columnas domus, absque ullo releuamine uel solutione, pro quacunque necessitate facienda. Illis hebdomatibus transactis, præsentati erant concilio seorsum, ubi interrogati fuerunt de eodem articulo, ob quem pius pater noster antea peremptus fuerat. Et eodem modo eis proponebatur, quo & patri. Cumque se nolle decretis & cõsuetudini sanctæ matris Ecclesiæ contraire, cõstantissime ꝓfiterentur, eisdem supplicio, tormento, & morti adiudicati sunt, & eadem infra decem dies passi sunt, quæ & pater. Hi tres iuuenes erãt ætate, senili tamen animo, gratia & uirtutibus pleni præclaræque prosapiæ, & tertius eorum, pater Sebastianus, fuerat enutritus in domo domini Regis, omnes apprime docti, & magnæ cõstantiæ, audacter allegantes de scripturis sanctis ante tribunal Iudicũ, quòd Rex nõ potuit sibi uendicare ex debito & authoritate iuris diuini, illam supremitatẽ & primatũ Ecclesiæ, quam Papæ & sacerdotibus tribuit Iesus Christus Dominus noster: Iueruntque ad mortem quasi ad epulas, suscipientes eam cum maxima mansuetudine & patientia cordis, alacritate corporis, & hilaritate uultus, spe uitæ æternæ, Anno Domini 1535. die XIX. Iunij.

 A morte

A morte istorum sanctorum fratrum nostrorum, duo fluxerũt anni, priusquam plures incarcerabantur, non tamen sine ingenti nostra tribulatione. Iam enim aduenerat tempus, quale non fuerat à diebus antiquis. Antea alij pugnauerunt pro nobis, & nos siluimus: modo uero extrema necessitas compulit unumquenq;, pro se rationẽ reddere, & super custodiam suijpsius stare, omnibus alijs adiutoribus interdictis, & à nobis exclusis. Nam non deerat certamen nobis, ne una quidem hora per quatuor continuos annos præteritos, qua à tribulationibus liberi esse potuissemus: aut foris erant apertæ pugnæ, aut intus timores, præ expectatione superuenturæ tribulationis. Mors desiderabatur, sed fugiebat à nobis. Nam tædio nos superare nitebantur. Præpositi regimini domus à captione sancti Vicarij & suorum sociorum, erant duo sæculares, qui sæculariter secundarie & nimium inhumane tractauerunt conuentum. Pascebant semetipsos satis delicate, sed conuentũ fame & siti pauerunt. Auferebant enim cibaria ab eis, constituentes eis parum casei, aut modicum quid tale pro alimonia qualibet die: Introduxerunt quoq; non Hebræos, sed ebrios, non à uino, sed à malitia, qui

illuderent

illuderent & colaphis cæderent nos ubicunque potuerunt apprehendere: Subintroierunt & alij exploraturi libertatem noſtram. Habuimus tamen tantam fiduciam & audaciam, quod auſi fuimus ſcripturis & rationibus dimicare contra talem regem. Cumq́ reperiſſent, quod fons, qui influebat aquæductum noſtrum (conſtantiam dico & fortitudinem illorū, qui non ceciderunt) à parte auſtrali extra ciuitatem dirigeretur in nos (nam per gladium ſpiritus, quod eſt uerbum Dei, & teſtimonium autenticorum doctorum, defendebant ſe uiriliter fratres, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti eos rationem de ea, quæ erat in eis, fide & ſpe) hunc aquæductum bellantes in nos inciderunt. Abſtulerunt enim à nobis libros, quos habuimus in cellis noſtris, ut per hoc inermes & aridi à ſiti efficeremur. Erāt tamen non longe à muris fontes ſaluatoris, ex quibus furtim hauriebatur in gaudio aqua ſalutaris ſapientiæ, ſalientis in uitam æternam: cui non potuerunt contradicere, nec ipſam tollere omnes aduerſarij noſtri. Et, quod omittendum non eſt, quamuis aliqui noſtrū ita ſe munierunt clypeo doctrinæ, plærisq́ tamen illorum plus contulerunt, & acutius ac intimius tranſgladia-

uerunt corda aduerſariorum noſtrorum, ſancta innocentia & ſimplicitas, quibus armati, terminos, quos poſuerunt patres noſtri, noluerunt tranſgredi, ſed ut ſancta mater Eccleſia eos docuit, hoc firmiter ſe tenere ſemper decreuerunt, & ore confeſsi ſunt.

Inſuper præter omnia prædicta mala, inſiſtebant Conſiliarij domini Regis, qui creberrime ueniebant ad nos, cum minis & adulationibus, ut à propoſito deflecterent nos, qui frequenter nobiſcum tam diu in capitulo manſerunt, quod nec ueſperas nec matutinas in Eccleſia cantando perſoluere poteramus, propter tardum eorum digreſſum, per quæ maximum tædium intulerunt conuentui: Prꝺter quotidianum eiulatum, & fletum parentum & amicorum aliorumque ſuperuenientium, qui moliebantur ſuis ſophiſticis argumentis, & perſuaſionibus ſeparare nos à charitate Chriſti. Tunc tempus probationis & experientiæ aderat, ad quid quenque ſua traheret uoluptas, ad Deum, an ad Diabolum. Libertas carnalis (quæ eſt uera Dæmonum & uitiorum ſeruitus) concedebatur omnibus exire uolentibus; ſed gratias Deo, tanta erat ibi ſanctitas uitę, conſtantia

constantia in animo, modestia in uerbis, hilaritas uultus, alacritas in operibus, & tale moderamen in omnibus, quod conturbati sunt omnes, qui uidebant eos: Quanquam Priore orbati erant externo, & pupilli facti absque patre, unicuique tamen sua conscientia Prior erat, interne dirigens ac instruens eos in omnibus. Super quæ attonitus ille Vicarius Regis, nolens uinci à bono, quatuor ex nostris quadam die Dominica iussit rapi extra conuentum, dum essent in celebratione summæ Missæ, & deduci ad Ecclesiam Cathedralem, ubi concursus totius ciuitatis frequentabatur, ubi etiam omnes nobiles & primates totius regni eodem die aderant, propter sermonem declamandum per quendam reuerendum patrem & Episcopum. Quo cum nostri adducti fuissent, in loco celebri statuebantur, adhibita etiam diligenti custodia uicecomitum ciuitatis, sermoneq; finito, remissi erant domum. Non pertinet ad rem, scribere quæ audierunt, sed hoc tantum, quod non profuit illis sermo auditus, non admixtus fidei, ex his quæ dicta erant à pastore ad ipsos.

¶ De constantium fratrum separatione: De X. fratrum incarceratione & morte, deq; remanentium fratrum deceptione, ut iurarent in uerba Regis, Caput XII.

Onsyderantes itaque domini Regis Consiliarij cassam fore omnem suam industriam & laborẽ, & quod nullo modo peruertere eos possent, iniqua pietate commoti, separauerunt eos ab inuicem, emittentes tres ex prædictis quatuor, adiuncto & alio (qui fuisset quartus prima die, si non sacerdos hebdomadarius eadem die extitisset) in duas alias domus nostri ordinis, in extremis regni partibus, quarto die Maij, Anno Domini 1536. eodem scilicet die, quo & sanctus pater noster passus est, anno euoluto. In hoc autem mense, & mense Iunij, per continuos quatuor annos, maxime efferbuit impetus tribulationis nostræ, quamuis & alijs temporibus non delectabamur magnopere in multitudine pacis. Anno enim Domini 1534. prima incarceratio patris nostri accidit, in mense Maij. Eodem mense,

ſe,anno ſequenti,paſsio eius fuit facta, & incar-
ceratio ſancti patris Vicarij cum ſocijs ſuis. Ter-
tio anno hæc prætacta diſperſio fratrum, quæ
facta fuit non ſine lamentabili præuia moleſtia,
& perturbatione totius conuentus. In quarto
quoq; anno menſe Iunij, alia incarceratio decem
in ſimul fratrum, ut infra patebit: In quo etiam
menſe, anno ſecundo, paſſus eſt ſanctus pater
Vicarius, cum ſuis ſocijs. Et quemadmodum le-
gitur, omnes perſecutiones ſancti Thomę Can-
tuariēſis Epiſcopi, ferijs tertijs accidiſſe: ita & in-
carceratio & interemptio ſancti patris noſtri.
Paſsiones inſuper reuerendi patris ſancti Ioan-
nis Epiſcopi Roffenſis, & beati domini Thomæ
Mori, exequutæ fuerunt ferijs tertijs. Pater no-
ſter cũ ſuis, ut patet, Epiſcopus Roffen. 10. Calen-
das Iulij, anno Domini 1535. Et dominus Tho
mas Morus ſexto die Iulij eodem anno, perem-
pti ſunt. Sed ad rem reuertamur.

Noſtris quatuor ita eiectis & diſperſis, cogi-
tauerunt Conſiliarij cogitationem peſsimam, ut
inferrent manum ſuper eos, qui deſerti fuerunt,
quaſi fuiſſent abſq; muro, uectibus & portis. Et
uenerunt cum inhiante ore rapere & diſpergere
gregem, ſed benedictus Deus, qui non dedit

eos in captionem, dentibus eorum manserunt immobiles, firmati supra petrã. Tunc miserunt octo illorꝫ ad quandam domum ordinis sanctę Brigittæ, uocatam Syon, distantem à ciuitate septem miliaribus, ut ab inhabitantibus in ea persuaderentur, consentire Regi. Erant enim ibi multi uiri famosi & religiosi certe, & isti frenauerunt ac restrinxerunt audaciam & constantiam iuuenum nostrorum, hac solummodo occasione. Supremus nanq; confessor ac rector illius conuentus, in extremo mortis articulo constitutus erat, tempore eodem, quo fratres nostri inibi extiterunt: Qui conuocans eos ad se, ait. Obsecro uos benignissimi fratres, ut mihi ignoscatis. Ego enim sum reus, & causa mortis reuerendi patris uestri: Ego animaui eum ad cœptum propositum mortis subeundæ, pro causa, qua & ipse passus fuit, & uos huc adducti estis. Modo tamen aliud inij consilium, & conuenientem non fore causam illam mortis subeundę perspicio. Quibus auditis, aliqui ex nostris, quasi seni ac iudici populi, & in extremis iacenti crediderunt ei. Sed domum reuersis, renitebatur conscientia, renueruntquè tunc obedire uoci incantantis. Quod domini Regis Consiliarij uidentes, qua-

Hic Diabolus per hunc uirũ locutus est, sicut olim per serpentẽ Euam seduxit astutia sua: Hic eos decipit mendacijs suis, sicut falsus propheta uerum Dei prophetam seduxit, quem Dominus ad Hieroboam misit.

si

si sagittis paruulorum plagati, uersi sunt in furiam, & domus euersionem comminati sunt, nisi consentirent. Noluerunt per hos tres annos mittere in eos manus mortis, quàm diu ita omnes adunati fuerũt. Triplex funiculus non facile rumpitur. Hoc quoq; prędictũ erat nobis, à uiro eximiæ sanctitatis in domo nostra, qui moriebatur diu ante hoc tempus, cui tum omnipotens Deus ea, quæ pateremur, in ueritate reuelauerat. Qui dicere nobis cõsueuit, Nolite terreri fratres, sitis unanimes in domo & in Domino. Nunq; dominabuntur uobis inimici uestri, donec dissentieritis abinuicem. Horum uerborum ueritatem iam euidentissime experti fuimus.

Nunc enim cecidit corona capitis nostri. Diuisa quippe est maceria: una pars sequebatur Hieroboam, qui peccare fecerat Israël, et altera adhęsit domui Dauid, memorans iustitiæ Dei solius, quam didicit à iuuentute sua. Vna pars conuentus, uidentes angustiam rei periculum subuersionis domus imminens, & q̃ nihil profecerint in resistendo, sed totus mundus post regem abijt, tædio affecti, commiserunt se in periculo misericordiæ diuinæ, licet non absq; graui conscientiarum suarum læsione, & cum multis lachrymis

consentientes regiæ uoluntati; Idq; ob hoc solūmodo, ne deleretur una tribus ex Israël. Acceperunt sacramentum iuramenti, dicentes in cordibus suis Domino dum proponebatur. Tu scis Domine, q̃ falsum & iniquum sit, quod isti extorquent à nobis: Tu scis etiam, q; exceptiones, alleuiationes ac epikeias allegauimus, & illi nobis consenserunt: Tu insuper uides angustiam temporis, & q; minantur euersionem domus, si non consenserimus. Sed pellem pro pelle, &
Iob 2. cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua: Non sunt facienda mala, ut eneniāt bona. Cum corda omnium nosti, & q̃ libenter reniteremur eis, obsecramus clementiā tuam, ut modū istum, quem exequimur forinsecus in positione manuum nostrarum super librum sancti Euangelij, & eum osculando, non respicias, neq; accipias quasi affirmantes simus siue consentientes regię uoluntati, sed tātummodo suscipias in ueneratione sacrorū uerborum in Euangelio descriptorum, hanc externam nostram simulationem, ob præseruationem domus, si tuæ bonitati placuerit. Hæc est qualiscunq; licet friuola excusatio, quam pro titubantibus allegare possum. Et certissime scio, q; re uera ita acta sit: Sed non in hoc iustificati

cati ſumus, nolo recitare hiſtoriam Naaman, nec aliud inſerere de libro Baruch, ad hanc ſimulationem nos inducens, ne declinem cor meum ad excuſandas excuſationes in peccatis, ſciens quod ſcriptum ſit: Niſi iuſtitia ueſtra precelluerit iuſtiam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

Et hoc in ueritate comperientes reſidui de cōuentu, noluerunt facere preſeruationem lapideæ domus precioſiorem q̃ ſe, ſed præponentes ſtatim materiali domui ſalutem animæ ſuæ, cuncta quæ habuerunt, libenter dederunt pro anima ſua, & nullam ſuſcipere uoluerunt redemptionē per aliquam ſimulationem, ſed conſtanter contradiexrūt Regi, ut meliorem inuenirent reſurrectionem, & domum non manufactam haberent in cœlis. Numerus iſtius reſiduæ partis fuit denarius, tres ſacerdotes, quorum unus uocabatur Richardus Beerer, alter Thomas Iohunſon, & tertius Thomas Greenez, unus Diaconus, uocatus Ioannes Dany, et ſex conuerſi, qui fuerūt, Vuilhelmus Grenewode, Thomas Scryuē, Robertus Salte, Vualterus Perſon, Thomas Redyng, & Vuilhelmus Horne, omnes profeſsi eiuſdem noſtre domus Londonienſis. Et hi om

nes retrusi erant quarto Calen. Iunij, anno Domini 1537. in carcere fœtidissimo, in ciuitate uocata Nenugate, ubi omnes in breui, uno excepto, propter squalorem & fœtorem carceris moriebantur. Quod audiens ille prænominatus Regis Vicarius, admodum ęgre tulit, dursusque uexaturum se eos, si uixissent, cum magno iuramento affirmabat: Ille autem frater conuersus superstes, in carcere nomine Vuilhelmus Horne, per quadriennium ibi mansit incolumis. Tandem eductus, quarto scilicet die Nouembris, anno Domini 1541. morte, quam & reuerendus pater noster passus est, & ipse finiuit uitam suam, euisceratus & in omnibus dilaceratus membris, sicque patrem sequuta est sua proles, inter omnes diutissime & durissime uexatus, & necatus pro amore Iesu, & pro fide sponsæ suæ Ecclesiæ Catholicę, potius quàm falsum dicere aut iurare uoluisset.

De duorum residuorum fratrum suspensione, & finali conuentus & domus desolatione,
Caput XIII.

Præterea

Ræterea dum hæc ita circa nos agerentur, facta est cõmotio magna in regno, & insurrectio uulgi aduersum Regem: Qua sedata, quidam nobilis, uicinus illi domui, ubi duo prędictorum quatuor dispersorum fratrum hospitabantur, adijt præfatum Regis Vicarium, suggerens ei, illos duos monachos Carthusianos domus Londoniensis, quos miserat in aliam domum eiusdem ordinis, prope uillam de Hulle, adhuc rebellasse, nolentes obedire Regis imperio. Quod ille audiens, dedit ei potestatem tractandi eos secundum legis rigorem. Qui desiderata & præoptata iussa completurus, adduxit eos foras in ciuitatem Eboracensem, ubi coram duce Nortfolcię, in tempore, scilicet quinto Idus Maij, anno Domini 1537. tritici reddiderunt mensurã, suspensi erant in cathenis, donec omnia ossa eorum ab inuicem deciderent. Horum nomina fuerũt, Ioannes Rhochester et Iacobus Vuannert, ambo monachi sacerdotes et professi ex domo nostra Londoniarũ. Alij duo cum eisdem expulsi, in aliam partem regni post integrum annum & dimidium, per uisitatores ordinis limitatos & constitutos, ab ipso Regis Vicario missi fuerunt,

runt,ad prædictam domum ordinis D. Brigittę, ubi aliqua disceptatione cum eisdem habita, incidebant tandem in illam simulationem (quibusdā epikeijs adhibitis) in quam & cęteri consentientes regiæ uoluntati, spei quidem frustratæ innixi, uanisq́ persuasionibus & promissionibus illecti, abstracti, & seducti. Promittebatur enim indelebilis inconcussaq́ stabilitas & præseruatio domus, nobis cōsentientibus regię uoluntati. At nullam citius deleuerunt.

Infra annum enim, postquam nos consenseramus, irritum illi fecerunt suum pactum. Omnes nanq́ nos expulerunt à domo, duxeruntq́ in Babylonem. Numero quidem duodecim professos monachos, tres hospites, & sex conuersos professos, Anno Domini 1539 die decima quinta Nouembris, die inquam amara ualde, qua hæreditas nostra uersa est ad alienos, domus nostra ad extraneos, factaq́ domus struthionū, lupanar, prostibulum, diuersorium scortantium, & frequentatus locus palæstrarum & lusorum. In Ecclesia autem regia tentoria & arma bellica reponebantur, imagines non solum sanctorum, sed etiam sancti crucifixi cultellis cōciderunt, & pedibus conculcauerunt: super altaria

ria ſancta ſaltantes, choreis luſerunt & aleis, ac alia plura deteſtabilia & nefanda in illo loco ſacro, potius deflenda q̃ recitanda, commiſerunt. Anno tamen penultimo tranſacto, mundata eſt domus noſtra ab his ſpurcitijs, & data cuidam militi, nomine Edimardo Northe, qui inibi iam ſibi conſtruxit palatium, de Eccleſia triclinium ſuum fecit, & propemodum totum clauſtrum euertit.

Hæc eſt ſumma legationis meæ, Reuerende Pater, & ille eſt ſomnus, quem dedit Dominus dilectis ſuis, filijs ueſtris, quoniam fructus eſt iuſto. Itaque iudicauit eos Deus in terra, ut fructum plus afferrent in patientia, & maiorem gloriam acquirerent in hæreditate Domini: quam à Deo datam eſſe his ſanctis ſuis, qui fidem ſuam nunquam mutauerunt ab eo (quibus cooperantur omnia in bonum diligentibus ſe) non ambigimus.

¶ *De reuelationibus, quibus Dominus sanctos Martyres suos post mortem glorificauit, Cap. XIIII.*

Rætermittens autem legem & testimonia, etiam internam certificationem & testificationem in spiritu quibusdam ex nostris factas, de uita & gloria sanctorum martyrum nostrorum, paucis tangã quoddam miraculum, deinde manifestam uisionem & aliam reuelationẽ, ut sciatur in gentibus semẽ eorum, et germen eorum in medio
Esa. 61. populorũ, ac omnes uidentes & audientes, cognoscant quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus. Quidam frater erat, nomine Richardus Crotes, in domo sanctæ Annæ nostri ordinis, sita iuxta ciuitatem Conuentriæ, qui in breui post mortem sancti patris nostri, & prædictorum fratrum, prægrauatus tentationibus uarijs, incidit in laqueum Diaboli, desperando de misericordia Dei, destinauitque se mergere in piscinam quandam, quæ erat in horto conuentuali. Ad quod perficiendum, exiuit cellam suam intempestæ noctis silentio, circa horam quidem nonam: perueniensque ad dictum locum, uoluit

it se statim immittere, & non potuit: Perambulansque super ripam fluminis hac atque illuc, usque ad horam undecimam, sæpe tentauit suum iniquum conceptum perficere, sed semper præpediebatur. Cumque conueniente ad matutinas conuentu, ipse tardaret uenire, egressus est infirmarius accersitum eum, eóque non inuento in cella, significauit Priori: Qui cum alijs ueniens in cellam absentis, uiderunt scalam innixam muro horti cellæ suæ, per quam suspicati sunt illum fugam fecisse, hanc tamen nutu Dei unus illorum scandens, introspexit in hortum conuentualem. Et ecce uidit statim circa piscinam lumen magnum, quod cum patri suo Priori alijsque astantibus indicaret, cucurrerunt illuc omnes cum festinatione. Quo ingressi uiderunt fratrem ambulantē in una parte piscinę, sępę conantē se mergere, & semper repulsum, lumenq́ꝫ magnū non omnes, sed duo tantū eorum uiderunt in altera parte, in qua affirmabant pro certo, uidere se etiam patres nostros omnes qui passi fuerant, intromittentes se inter fratrem & aquam, quotiescunque attentauit se immergere uel immittere. Cum uero isti approximarent ripę piscinę, disparuit lumen, cōprehensumq́ꝫ fratrem, toto corpo-

re trementem,uixque loqui ualentem,duxerunt in cellam suam, ubi pyra accensa,& spiritu eius aliqualiter refocillato, interrogauerunt eum, quid nam facere intendebat. Respondit ille, se perrexisse illuc,ut se immergeret,& citius liberaretur ex hac mortali uita, sciens damnatum se esse,sed non potui,ait. Detentus enim eram à quibusdam, qui me introgressurum impedierunt, & se semper interposuerunt inter me & aquam: tamen neminem uidi,nec scio qui nam erant.Reuerendus pater illius conuentus, qui etiam huic spectaculo aderat, propalauit hoc quibusdam fratribus in domo nostra, addens insuper eundem fratrem liberatum fuisse immediate à grauissima sua tentatione.

Modo ad reuelationem uenio. Duo erant fratres in nostro claustro Londoniensi, pio & familiari amore adunati. Contigit autem unum illorum, nomine Robertum Fabri, in breui post mortem reuerendi patris nostri decidere in lectum ex infirmitate, qua deniq; & mortuus est. Ad quem ægrotantem accessit alter, nomine Ioannes Darley,sibi ualde familiaris uisitandi gratia,qui inter cætera dixit infirmo. Dilecte frater,

uiam

uiam uniuersæ carnis iam pergis, te intime obtestor, quòd quando bene tibi fuerit, huc reuertaris Deo ita disponente, & indices mihi quid actum sit cum patribus nostris, & in quo statu sint. Respondit alter se facturum quod petierat, si ita fuerit uoluntas in cœlo. Post unam septimanam appositus est infirmus ad patres suos, iamque quintus dies post eius obitum aduenit, & alter frater, qui uiuus erat et incolumis, deambulabat in cella sua circa horam quintam in aurora, orans & quid salubre ruminans in mente sua. Apparuit subito frater, qui erat mortuus in ueste candida, & factus est socius itineris. Qui requisitus, quis esset, respondit: Frater uester, qui tali die migrauit ex hac uita. Interrogatusque quomodo secum esset, & cum patribus nostris, Bene (ait) mecum est. In cœlesti gloria sum, fruens Dei uisione gloriosa, Gratias ago Deo meo: sed in multo minori & inferiori gloria sum constitutus, quàm patres nostri, qui passi sunt. Illi enim sunt in magna gloria, pro martyrij palma coronati. Et pater noster Prior huius domus, habet unam coronam præ cęteris splendidiorem. Hoc dicto disparuit

Hæc uisio postmodum relata fuit Consilia-

rijs domini Regis, qui accersito fratre, cui ostensa fuit, post multas inquisitiones & exprobrationes comminati sunt ei, ne cuiq; eam intimaret, uestræ tamen Fraternitati illam retuli, quo certiorem eam facerem, de gloria retributionis eorum in hæreditate Domini, tametsi illa per legem magis & testimonia innotescere queat, cum passi sint pro ueritate & iustitia, cui ex debito promissionis diuinæ debetur regnum cœlorum: de qua iustitia dissonum est me loqui, cum sim iniustus & eam dereliqui. Et certe si erubescere possem, & mihi non esset cor prauum & malignum, immo diabolicum, mihi præ dolore & confusione magis liberet plorare, q̃ scribere, consyderanti, ubi sum & ubi non sum, quę habeo & quæ amisi, quo tendo & unde excludor. Sed condoleat obsecro sanctitas uestra miserię meę, & subueniat mihi apud altissimum suis sanctis orationibus, ne Dominus erubescat me, cum uenerit in maiestate sua coram Deo & angelis suis, quem ego multipliciter erubui, & enormiter inhonoraui prauis actibus meis: Et constituat mihi locum habitationis in domo N. (cuius reuerendi patris Prioris, & deuoti conuentus importuna interpellatione, hoc scribendi onus assumpsi) ubi re-

condam

condam & tegam perfecta pœnitentia pullos meos, quos genuit mihi miseria mea in terra captiuitatis meæ, & recuperem annos per gratiam Dei, quos comedit locusta in iniquitate & malitia mea. Idem opto pro quodam deuoto fratre, nomine Joanne Perdon, qui simul mecum peregrinatur in terra aliena, hospite in domo nostra Londoniarum, tempore ipso dissolutionis: & pro quodam fratre conuerso, nomine Hugone Taylour, eiusdem nostrę domus Londoniarum professo, qui mecum huc aduenit. Et hoc munus non sculptum & politum, sed insciolū & agreste, non de manu offerentis aurum uel argentum aut lapides preciosos, sed de uitulo nouello, cornua producente & ungulas, placido ac sereno uultu accipiat quæso benigno animo. Valeatque reuerenda Paternitas uestra, quam seruet incolumem cum omnibus suis in uitam ęternam pius & misericors Iesus Christus Dominus noster, Amen.

Epilo-

EPILOGVS.

Hæc habui, quæ in præſentiarum de ſanctis illis Martyribus commemorarem, ſumma tantum rerum ſecutus faſtigia. Nam ſingula ad longum referre, quę ipſe quidem non ex alijs accepi, ſed præſens comperi, quorumque omnium pars ego magna fui, nimis & mihi & Lectori fuerit tędioſum, cui rei geſtæ hiſtoriam ſimpliciter ob oculos ponere, nō longis ambagibus uel exquiſitis commentarijs onerare uiſum nobis fuit. Illud tamen uelut auctarij uice adijciendum putaui, quód nemo eorum, qui nobis perniciem, exitiumq́ machinati fuerant, diu ſuperuixerit, diuturnamque uoluptatem ex ſuis iſtis facinoribus perceperit: cum non multo poſt omnes uel uiolenta eáq́ ignominioſa morte perierint, uel alioqui ad ſummam egeſtatem peruenerint, inq́ extremas uitæ humanæ calamitates inciderint. Nam ipſe Thomas Cromwel, Vicarius Regis, infra biennium á noſtræ profligationis tempore propter crimen læſæ maieſtatis, capite mulctatus eſt. Cuſtodes uero domus noſtræ, ad inopiam & mendicitatem relabentes, miſeré uitam ſuam finiêre. Item mulier quædam ex contemptu & pertinacia Eccleſiam noſtram ingreſſa, nobis ſacrum facientibus, infra quintum diem infœliciter

ter, hoc eſt, in magno acerbiſsimorum crucia-
tuum dolore expirauit. Adeò uerum eſt, quòd
ait Pſalmiſta: Precioſa in conſpectu Domini Pſal. 115.
mors ſanctorum eius, ut quæ & finis ſit labo-
rum, & uictoriæ conſummatio, aditusque & ia-
nua ad uitam ſempiternam. Sicuti è contrario
mors impiorum peſsima eſt, quorum & natiui-
tas mala, & uita quidem tanto peior, quanto ipſi
ſanctis martyribus inſuper cœleſti gloria conſti-
tutis, poſt decurſum iſtud afflictæ militiæ ſpati-
um, ſunt inferiores: quippe quorum meritis ip-
ſe Dominus Deus, tanquam iuſtus iudex, æter-
na deſtinauit ſupplicia, idque in ipſa flagrantis
indeſinenter gehennæ abyſſo, à qua uos mi-
ſericorditer tueri non dedignetur Do-
minus noſter Ieſus Chriſtus, uni-
cus noſtræ ſalutis reparator.
AMEN.

S PRE.

PRECATIO.

O pie cunctorum pater & miserator Iesu,
Largifluusq; omnis fons & origo boni.
Qui clipeo fidei confirmas corda tuorum,
Vt sanctum celebrent nomen ubiq; tuum,
Despiciantq; undas, ferrumq; ignesq; crucesq;,
Verbera carnificum, uulnera, probra, neces.
Dummodo persistant precioso in amore perennes,
Quo mens ardescit tota sacrata tibi.
Nos quoq; magnanimos præ te contemnere mundi
Omnia, perficias seu bona siue mala.
Vt cum martyribus quondam fœliciter istis,
Contingant nobis gloria, uita, decus.

Carmen insigne, De institutione ordinis Carthusiensis.

Insolidum, sed grande tamen cunctisq; tremendum,
Iudicium in terris prodidit ecce Deus.
Doctrina uitaq; simul clarißimus olim,
Doctor obit funus maxima pompa colit.
Dumq; sacerdotum solemnia personat ingens
Turba, Caput feretro protulit ille suum.
Voceq; terribili sese (est res mira) professus,
Iusto accusatum iudicio esse Dei.
Exanimisq; iterum, finita hac uoce recedit,
Obstupuere omnes ac timuere nimis.
Quare aliam statuere diem qua corpus humetur,
Adfuit hic sapiens, insipiensq; simul.
Dumq; alius mirans, alij noua gesta recenset,
Exurgens iterum, subdidit ista dolens.
Iusto lata Dei de me est sententia nostri
Iudicio, his dictis uita repente fugit.

Obriguere

Obriguere omnes, dubijq; ad uerba sequentem
Vsq; diem seruatum, ossa tegenda uiri.
Fama uolat, diues, pauper, iuuenesq; senesq;
Accurrunt: funus iam sepelire parant.
Tunc alto mœstoq; simul clamore profatur,
Iusto damnatus iudicio ipse fui.
Hinc Bruno sex suasis socijs, deserta petiuit,
Ductor ad hoc arctum religionis iter.
Quos prius in somnis septem per sidera Hugoni,
Dignatus Deus est prodere Pontifici.
Qui Carthusiacos montes his cessit amice,
Inclyta nunc quorum sanctaq; fama uiget.

SAPPHICVM CARMEN Sebastiani Brant. LL. Doctoris, de laude ordinis Carthusiani.

Spiritus sancti mihi gratiam da
Summe cœlorum moderator ô rex,
Ordinis laudes ualeam sonare
Carthusiani.
Ecquis ad uitam leuius beatam,
Quisue secure, citiusue tendit?
Tutius quis nam sua fata anhelat
Carthusiano?
Bruno tu fœlix merito fereris,
Qui uiam latam fugiens sinistræ,
Arripis dextram, prior atq; factus
Carthusianus.
Abdito quærens socijs receptis
Vt loco degas, eremum legebas,
Hortus insignis duce te rigatur
Carthusianus.

Spernis hæc mundi, bona quæ putantur:
Præteris cleri tumidos honores:
Quos queas plures habuisse, factus
Carthusianus.
Tu sacri iuris fueras peritus:
Paginæ sanctæ docilis magister:
Charus & multis, nihili ista pendis
Carthusianus.
Inter amfractus, dubiasq; mundi
Semitas: arctam peregre capescis
Et uiam certam propere insequutus,
Carthusianus.
Addo quod Papam uariasq; pompas
Curiæ temnens: Calabros adisti,
Hos doces normam, struiturq; turris
Carthusiana.
Nullus obstabat labor aut grauamen,
Quo minus semen iaceret salutis,
Corda fœcundans, bonus iste miles
Carthusianus.
Bruno tum demum uenerande claudis
Vltimam uitæ, peragisq; metam:
Pace transmigrans superas ad aulas
Carthusianus.
Regulam linquis satis eminentem
Patribus multis placidam sacratis.
Pontifex summus probat & decorat
Carthusianos.
Arce nec celsa potuit latere
Ciuitas, lumen modio tegi nec:
Crescit, & paßim procul auctus ordo
Carthusianus.

Non

Non rigor quondam Scythiæ, aut Canopi
Accolis maior, Nitriæue montis:
Quàm feruent casti modo, sobrijq;
Carthusiani.
Hactenus nunquam fluuio perhenni
Deserit fontis ueteris saporem,
Degener nunquam fuit ordo uisus
Carthusianus.
Vos odor Christi bonus, aggregatus
Ex cœnobitis & anachoretis,
Plane Baptistam tamen æmulantes
Carthusiani.
Mundus haud dignus fuit, ut teneret
Abditos cellis eremum colentes,
Pellibus cinctos capreis, melotis,
Carthusianos.
Lugeant quamuis spacio momenti,
Et licet semen iaciant gemētes,
Attamen læti ueniunt maniplis
Carthusiani.
Inclytos fructus parit & suaues
Arbor, hanc uitem probat hortulanus,
Palmites quæ fert uiridantis uuæ
Carthusiano.
Sabbata & fœdus Domini tenetis,
Estis eunuchi Domini uolentes,
In domo uobis locus est herili
Carthusiani.
Vnicus tecti tuguriq; custos,
Peruigil passer, meditans columba,
Et Pelicanus, eremi colonus
Carthusianus.

Turtur ô Christi speciose, mœrens
Tu gemis sponso uiduate charo,
Fronde non curas uiridi cubare
Carthusiane.
Respuis quicquid iubeat uoluptas,
Balneum uitas, teneros amictus,
Carnibus uesci fugis, abstinendo,
Carthusiane.
Ipse non quæris hominum diem, nec
Arrogas laudes populi caducas,
Gloriæ spernis stimulos inanes
Carthusiane.
Vnius flocci patriam, parentes,
Liberos, fratres, facit & sorores,
Atq; fortunæ bona cuncta temnit
Carthusianus.
Sæculi sordes fugit & prophanat
Et suam uitam, nihil ista curat,
Dulce nil Christo sine, nil amœnum
Carthusiano.
Qui iugum lætus teneris ab annis
Pertulit, solus sedet & tacebit,
Se super gaudet fore se leuatum
Carthusianus.
Veste procedit cito nuptiali
Obuiam sponso, manibus nitentes
Lampades gestans, oleo decoras
Carthusianus.
Excubat, longas meditatur horas,
Crastinæ nullus labor est diei,
Quidúe manducet, bibat aut fruatur
Carthusianus.

Insuper carnem uiolant domando
Incolunt cellas, uigilant, precantur,
Abstinent, corpus maceratum flagellis
Carthusiani.

Vnius iussum tolerant Prioris
Quicquid mandat, peragunt uolentes,
Præcipit si quid grauius, facescunt
Carthusiani.

Rarior casus, facile inde surgunt,
Paruulos petræ propere atterendo,
Baltheo lumbos, uenéremq; stringunt
Carthusiani.

Id quod elongans facit hos subire
Claustra deserti fugiunt, manentes,
Milites Christi lachrymis uacando
Carthusiani.

Sint licet plures populo serentes
Pabulum, pauci faciunt, sed eheu
Quæ docent solus opere ista monstrat
Carthusianus.

Recte fœlicem, penitus beatum
Teque perfectum, sine labe, dicam,
Iam Vale nostri memor ordo sancte
Carthusiane.

FINIS.

Moguntiæ apud S. Victorem excudebat
Franciscus Behem. Anno

M. D. L.